

BORSODI
KÖNYVTÁROS

HI. BÉKÓCSI FERENC
MÉGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Miskolc
1974/1

BORSOD-
ABAÚJ-
ZEMPLEN
MEGYEI
II. RÁKÓCZI FERENC KÖNYVTÁR
Miskolc, Felszabadítók útja 11.
Telefon: 37-521, 37-522

Borsod-Abaúj-Zemplén megye
könyvtárainak folyóirata

1974. 13. évfolyam, 1. szám

Kiadja:
a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat
Felelős kiadó:
Veres Mihály

A szerkesztőség tagjai:
Györi Erzsébet
Hernádi Istvánné
Pócsi Gusztáv
Urszin Sándor
Dr. Zsámboki László

Felelős szerkesztő:
Szabó Gyula

A szerkesztő bizottság tagjai:
Hubay László (elnök)
Bárdos Józsefné
Cserháti János
Csongor Lipótné
Godó Ferencné
Gulyás János
Gyurcsák Vera
Kiss László
Kluger Lászlóné
Kocsis Jánosné
Kopasz Erzsébet
Mák Mihályné dr.
Molnár Pálné
Papp Attila
Serfőző János
Slezsák Imre
Szegedi Pálné
Tóth Lajos
Varga Ferencné
Zádory Károly

A borítót tervezte:
Lenkey Zoltán

Az első év és ami utána következik

Az 1973-as esztendő volt az első teljes év az új megyei könyvtár falai között. Az első mérhető időszak, amely próbára tette az új épülettel, új munkaszervezettel, a vállalt funkciók ellátásával kapcsolatos terveinket, elképzeléseinket.

Az olvasók számát 13 ezerre terveztük és ezt a számot év végére valamivel túl is haladtuk. Az épületet naponta átlag 600 fő látogatta. A kölcsönzött kötetek száma megközelítette a félmilliót. A helyben olvasók által használt irodalomról nincsenek számszerű adataink, de tapasztalatunk szerint a tágas olvasói terek, a kényelmes ülőhelyek és a gazdag kézikönyvtárak kedveznek a helybeni használtnak.

Nagy előadótérünk egyaránt alkalmasnak bizonyult irodalmi rendezvények és konferenciák számára. Jancsó Adrienne, Bálint András, Bitskey Tibor estje iránt városszerzte nagy volt az érdeklődés. Új műfajjal is kísérleteztünk: Petőfi—Liszt-estünk a költészet és a zene rokonságát kívánta illusztrálni a XIX. század két nagy zsenijének megidézésével. A Gárdonyi Géza Művelődési Házsal közösen mutattuk be Weöres Sándor Psychéjét Csernus Marianne előadásában.

Könyvtárunkban volt az ünnepi könyvhét megyei megnyitója, Bertha Bulcsú, Gulyás Mihály, Papp Lajos részvételével. A Borsodi Nyomdával és az SZMT Központi Könyvtárával közös rendezvénysorozat keretében ünnepeltük meg a magyarországi könyvnyomtatás 500. évfordulóját. A tokaji írótábor résztvevői nálunk rendeztek ankétot a munkásábrázolás kérdéséről az irodalomban, és ugyanitt találkoztak a szocialista brigádok képviselői az írók egy csoportjával. Erre az alkalomra ajánló bibliográfiát készítettünk a tárgyhoz kapcsolódó irodalomról. A Történelmi Társulattal közösen emlékülést tartottunk a klasszicizmus nagy építőművészeinek, Pollack Mihály születésének 200. évfordulóján. A Magyar Könyvtáros Egyesület zenei szekciója könyvtárunkban rendezte meg első vándorgyűlését. A helyi hagyományok ápolása érdekében „Sály az irodalomban” címmel tartottunk emlékestet a községi művelődési házban.

Kiállításaink egész évben a megfelelő eseményekhez és évfordulókhoz kapcsolódtak. Külön említést érdemel a könyvnyomtatás évfordulójára rendezett könyvművészeti kiállítás és a Szovjet Könyv Ünnepe című kiállítás országos megnyitója. A könyvtár épületén kívüli kiállításokhoz is adtunk anyagot, így az SZMT Központi Könyvtárának a Népszava jubileumi kiállítására, az Egyetemi Könyvtárnak a könyvtörténeti kiállításához és a József Attila Klubkönyvtárnak a megye irodalomtörténeti hagyományait bemutató kiállításához.

Kiadványaink sorában elsőnek kell megemlítenem a Borsodi Könyvtárost, a megye könyvtárainak közös szakmai folyóiratát, amelynek szintén ez volt az első teljes évfolyama, egy év alatt négy számmal.

Látványos kiadványokra ebben az évben nem törekedtünk, inkább a hasznoságra. Minden olvasónknak kezébe adtuk beiratkozáskor a könyvtár sokszorosított útmutatóját. Folytattuk a színházi kisbibliográfiák sorozatát. Elkészítettük a középiskolai tanulmányi versenyek ajánló bibliográfiáját. A Borsod megyei Történelmi Évkönyv negyedik kötetében megjelent az 1965—1970. közötti időszak megyei irodalmát feltáró helyismereti bibliográfiánk.

Gyermekkönyvtárunk megyei vetélkedősorozattal tisztelgett a Petőfi-évforduló előtt. Részt vettünk a megyei gyermekkönyvhetek rendezésében. Gyermekszínpadunk megszerezte sikerrel mutatta be a János vitézt. Bemutató foglalkozást és ankétot

szerveztünk pedagógusok, szakfelügyelők és szülők részére. Nyáron kéthetes olvasótábort rendeztünk a Csanyikban.

Az öt északi megye közös továbbképzési programja keretében nálunk került sor az állománygyarapító és feldolgozó könyvtárosok kétnapos szakmai konferenciájára. Bekapcsolódtunk az országos továbbképzésbe is. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ könyvtárunkban tartotta az állománygyarapítás időszerű kérdéseivel foglalkozó háromnapos szemináriumát. Munkatársaink részt vettek a zenei könyvtárosok és az olvasószolgálatosok továbbképzésében.

A Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Osztályával közösen rendeztük meg a munkásosztály könyvtári ellátásával foglalkozó tájkonferenciát. Ideológiai továbbképzésünk keretében meghallgattuk Madarász Györgynek, a megyei pártbizottság osztályvezetőjének és dr. Molnár Ferencnek, az MSZMP KB osztályvezető-helyettesének egy-egy időszerű előadását.

Hálózati-módszertani munkánkban valamennyi könyvtártípusai foglalkoztunk. Külön figyelmet fordítottunk a Petőfi-emlékkönyvtár és a Kiváló könyvtár mozgalomba benevezett intézményekre. A községi könyvtárosok kétszer egyhetes nyári tanfolyamát Mezőkövesden tartottuk. A tanfolyamon 34 könyvtáros tett alapfokú vizsgát. A szerencsi járásban általános könyvtári vizsgálatot tartottunk.

Új feladatként jelentkezett a megye szlovák nyelvű lakosságának könyvtári ellátása. A szükségleteket feltérképeztük és megkezdtük a szlovák nyelvű irodalom beszerzését, feldolgozását és elosztását.

Az új könyvtárárpület az év során jól megállta a próbát. Az ide látogató bel- és külföldi vendégek elismerően, vagy irigykedve nyilatkoztak a könyvtárról. A hivatalos elismerés sem maradt el: tervezője, Dézsi János építészmérnök, Ybl Díjban részesült.

A zenei részleg technikai berendezése év végéig nem készült el, így a megnyitás még mindig késik. A Miskolci Finommechanikai Vállalat 1974 első negyedévére ígéri a munka befejezését.

1974-ben elkerülhetetlen, hogy elemezzük és felhasználjuk az eltelt másfél év tapasztalatait. Könyvtárunk munkaszervezetét tovább finomítjuk. Szolgáltatásainkat még jobban közelítjük a társadalom igényeihez. Általános részleg létrehozásával könnyítjük meg a kezdő olvasóknak a válogatást. Kapcsolatot teremtünk a kisipari szövetkezetek szocialista brigádjaival. Az állami és társadalmi szervek vezetői részére havonta tájékoztató jegyzéket adunk ki a szervezés és a vezetés irodalmáról. Szakosított ajánló bibliográfiáink a munka végzéséhez és a szabad idő eltöltéséhez kínálnak irodalmat. (Üzemi munkavédelem, információelmélet, a kiskertek gondozása stb.) Folytatjuk a színházi kisbibliográfiák és a középiskolai tanulmányi versenyekhez készülő ajánló bibliográfiák kiadását. A tudományos-fantasztikus irodalom bibliográfiáját a nagy érdeklődés miatt újból kiadjuk.

Megyénk felszabadulásának 30. évfordulójára eseménynaptárt és bibliográfiát adunk ki. Egressy Béni születésének 150. évfordulójára megjelentetjük Csorba Zoltán Egressy-monográfiáját.

1975-re tervezzük a megye közművelődési könyvtárai tudományos évkönyvének kiadását. Az idei év a tanulmányok megírásának, a szerkesztésnek az időszaka lesz. Folytatjuk a Történelmi Évkönyv számára a helytörténeti bibliográfia összeállítását. Ezúttal az 1970—71. évek irodalmát tárjuk fel.

Tudományos könyvtári funkciónk azonban nem szorítkozhat csupán a kiadványi tevékenységre. Ennek a funkciónak alapos elemzése, a feladatok részletes megjelölése halaszthatatlan feladat. A használók szempontjából az a legfontosabb,

hogy a keresett irodalomhoz a lehető leggyorsabban és a legkisebb fáradtsággal jussanak hozzá. Ez a megye tudományos könyvtárainak szorosabb együttműködését, könyv- és folyóiratállományuk központi feltárását igényelné. Ehhez a feltételek pillanatnyilag nincsenek meg. A magunk részéről még ebben az évben hozzákezdünk mikrofilm-programunk végrehajtásához, helyi hírlapállományunk hiányainak pótlására. Az év folyamán beszerzett tudományos és szakkönyvekről gyarapodási jegyzéket adunk ki.

Gyermekkönyvtárunk folytatni kívánja a városi és járási könyvtárak gyermekkönyvtárosainak tapasztalatsere-értekezleteit. Megyei vetélkedőt szervezünk „Szülőföldünk szeretete” címmel. Kapcsolódunk a tokaji írótabor tanácskozásaihoz a gyermekirodalomról. Megismételjük a nyári olvasótábort a Csanyikban.

Módszertani munkánk gerincét a könyvtárhálózat távlati fejlesztési tervének megismertetése, elfogadtatása és a végrehajtás szorgalmazása képezi. Továbbra is gondot okoz számunkra a kis települések könyvtári ellátásának megoldatlansága.

Továbbképzési tervünkben a községi könyvtárosok nyári tanfolyama, a főhivatású könyvtárosok ideológiai és szakmai továbbképzése szerepel. Az önképzést kívánjuk elősegíteni a könyvtárba járó idegen nyelvű könyvtári folyóiratok tartalomjegyzékének lefordításával, igény esetén egyes cikkekről tartalmi kivonat készítésével.

A nemzetiségi lakosság könyvekkel való ellátását folytatjuk. A megyei könyvtárban szlovák nemzetiségi báziskönyvtárt hozunk létre. Kapcsolatot építünk ki a kassai tudományos és közművelődési könyvtárral.

Munkatervi feladataink közül csak a legfontosabbakat soroltam fel. Megvalósításukhoz valamennyi könyvtári dolgozó hozzájárulása, az állami és társadalmi szervek megértő támogatása és jó könyvtárközi együttműködés szükséges.

HUBAY LÁSZLÓ

A Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtára

Egy eredményes év a szakszervezeti könyvtárhálózatban

Évente visszatérő gyakorlattá vált a könyvtárak munkájának értékelése. Különböző fórumok, testületek előtt év végén számot adunk a végzett munkáról, s egyidejűleg a soron következő tennivalókról. Hogy a beszámoló a valós helyzetről milyen képet ad — elsősorban az eredményektől függ. Jó lelkiismerettel kijelenthetem, hogy ezek biztatóak. Nem állítom, hogy mindent megtettünk, s azt sem, hogy a jót jobban nem lehet csinálni. Megnyugtató számunkra az a tény, hogy az alapvető célkitűzéseinket sikerült megvalósítani. Ezek közül is kiemelem azokat, amelyeket „koncentrált” feladatokként terveztünk meg, és amelyek a különböző határozatokból adódtak. Eredményeinket tehát nem csupán a statisztikai számok bizonyítják, hanem a már említett irányelvek, határozatok, rendelkezések következetes megvalósítása. A fejlődés egyenletes, azonban szakmánként nagy eltérések vannak. Elsősorban a nem ipari jellegű szakmák könyvtáraiban vannak gondjaink. A nagy ipari szakmák rangsorolása nemcsak a mi feladatunk, a szakmai központoké is. A végzett munka kapcsán megérdemlik, hogy itt is elismeréssel említsük a vasasokat, a bányászokat, a vegyészeket, az építőket. Bizonyításul csupán néhány kiragadott példát említek: az LKM szakszervezeti könyvtáraiban 13 000 dolgozó, Ózdon közel kilencezer, Leninvárosban három és fél ezer dolgozó rendszeresen olvas. Nem akarom fetisizálni a számokat, de elhallgatni sem, mert ezek a könyvtári munkának is mennyiségi és minőségi mutatói. Borsod megye szakszervezeti könyvtáraiban 1973-ban összesen 41 149 olvasót tartottak nyilván, akik 1 169 952 kötet könyvet kölcsönöztek ki. Az adatszolgáltatások kialakult rendszere nem teszi lehetővé annak elemzését, hogy megállapítsuk, milyen műveket olvastak a dolgozók. A különböző olvasás-szociológiai felmérésekből azonban tudjuk, hogy a kortárs irodalom a keresettebb könyvtárainkban. Irodalmi rendezvényekre, kiállításokra 1477 alkalommal került sor. Könyvbeszerzésre az üzemek szakszervezeti bizottságai közel egymillió forintot fordítottak, valamint nyolc új könyvtár korszerűsítéséhez járultak hozzá jelentős anyagi támogatással. Ehhez a SZOT és az SZMT elnöksége céltámogatásból 100 000 forintot biztosított.

Mi a szakszervezeti könyvtárak korszerűsítését valójában öt éve kezdtük el. Öt év alatt több mint ötven könyvtárat adtunk át az olvasóknak. 1973-ban az alábbi könyvtárakat korszerűsítettük:

Mákvölgyi Bányaüzem könyvtára, Alberttelep;

Kerékpár- és Varrógépgyár könyvtára, Sárospatak;

Diósgyőri Papírgyár könyvtára;

Mezőgazdasági Gépjavító Vállalat könyvtára, Miskolc;

Petőfi Művelődési Központ hírlapolvasója, Sajószentpéter;

Volán 3. sz. Vállalat könyvtára, Miskolc;

Borsodi Sörgyár könyvtára, Bócs (a könyvtár 1973-ban épült, átadása 1974. január 23-án volt).

Az elmúlt évhez hasonlóan 1974-ben is folytatjuk a könyvtárak korszerűsítését. Elsősorban a nagyobb letéti könyvtárak helyiség-, berendezés- és felszerelési gondjait akarjuk megoldani. Öt könyvtár felújítását tervezzük:

a MÁV Miskolci Fűtőház könyvtára;

a Miskolci Húskombinát könyvtára;

a Hejőcsabai Cementgyár könyvtára;

a Vimelux könyvtára, Miskolc
és a Miskolci Kenyérgyár könyvtára.

Módszertani és propagandamunkánkban az elmúlt évben is arra törekedtünk, hogy valamennyi szakszervezeti könyvtárnak egyenlő mértékben adjunk munkájukhoz segítséget. Természetesen egy-egy rendezvény, könyvtárátadás esetén a személyes tanácsadás gyakoribb volt. Ebben a munkában segítették a társintézmények is. Nemcsak a helyzetmegállapító vizsgálatokkal, hanem a helyszínen történő konkrét tanácsadásaikkal is. Gondolok itt a különböző vizsgálatokra, felmérésekre, amelyeket jól tudunk hasznosítani a mindennapi munkánkban. Ezek elősegítették a vitás kérdések tisztázását. Elsősorban a közös fenntartású könyvtárakra vonatkozik ez. De vonatkozott a társintézmények munkakapcsolataira és az SZMT szakmai központok kapcsolatára.

Munkánk eredményességét nagyban segítette az is, hogy az elmúlt évben már kevesebbet kellett vitatkozni azon, hogy a kis- és nagyüzemek könyvtári munkájában funkcióbeli különbségek vannak, s hogy nem lehet önálló könyvtárat működtetni azokban az üzemekben, ahol nem tudják biztosítani a feltételeket (ÉDOSZ, MEDOSZ).

Rendezvényeink közül kiemelkedett az 500 éves magyar nyomdászat emlékére rendezett egyhetes program. A Comenius Sárospatakon nyomtatott könyveiből készített kiállítás megtekintése, a Diósgyőri Papírgyár üzemlátogatása, ismerkedés a nyomdászat mesterségével a Borsodi Nyomdában, a könyvbarátok klubjának megalakulása, majális a Csanyik-völgyben, valamennyi mind-mind azt példázza, hogy az emberi kultúra világhódító útjára indított vívmánya, a nyomtatott betű, nem juthat a gőzmozdony sorsára. A jubileum kapcsán tapasztalatcseréket szerveztünk Budapesten két alkalommal. Megnéztük a Nemzeti Múzeum könyvtártörténeti kiállítását (ehhez anyagot is adtunk), a Nemzeti Galériában pedig a „Megyék népművészete” című kiállításra vittük el a könyvtárosokat. Az önálló szakszervezeti könyvtárakban hasonló rendezvények voltak (Diósgyőr, Ózd, Leninváros, Borsodnádásd, Pamutfonó stb.).

A szakszervezeti könyvtárakat régi hagyományok kötelezik a munkásművelődés, a munkáskultúra ápolására, régi dokumentumok gyűjtésére, megőrzésére. E munka végzésére társadalmi bizottság is alakult, melynek feladata az összegyűjtött munkásmozgalmi anyagok feldolgozása.

Az egykori olvasóköri, önképző osztályok történetének megírására szerződéseket kötöttünk, s ezeket sorozatban jelentjük meg. A sorozatban eddig hat tanulmányt adtunk közre, kettő 1973-ban jelent meg. Újabb két olvasóköri történetének kiadását tervezzük 1974-ben. A kéziratok már nyomdakész állapotban vannak. A szakszervezeti választásokra propagandajellegű anyagok jelennek meg. A művelődési otthon és a könyvtár 25 éves jubileumára, valamint felszabadulásunk harmincadik évfordulójára pályázatokat hirdetünk.

A Borsodi Nyomda és az SZMT Központi Könyvtára közös erőfeszítéseként jelent meg a „Miskolci nyomdák története” című kiadvány. Ebben az évben is hasonló anyagok megjelentetésére készülünk.

Tíz év óta rendszeresen folyik a szakszervezeti könyvtárosok alapfokú képzése. Az oktatási évben 35 könyvtáros szerzi meg az alapfokú bizonyítványt. A könyvtárosság, mint szakma, kétértizedes múltra tekinthet vissza. A 262 szakszervezeti könyvtárban zömmel társadalmi munkás és tiszteletdíjas könyvtárosok dolgoznak. A függetlenítettek száma alig haladja meg a harmincat. Az említett tények érzékeltetik szakemberhiány-gondjainkat. Végzős hallgatók számára nem csábító a szak-

szervezeti könyvtár. A régiek pedig „rangosabb” könyvtárakban vállalnak munkát. Az eltávozott szakemberek helyét az üzemek rendszerint csak szakképzetlen munkatárssal tudják betölteni. Ez nem kedvez a könyvtári munka egyenletes fejlődésének, s így a sokasodó feladatok komoly erőfeszítéseket igényelnek a „stabil” munkatársaktól.

Nagy gondot jelent a letéti könyvtárak ellátása, igazgatása. A letéti egy kategóriában 20, a letéti kettőben 218 könyvtárunk van. A munka jobb viteléhez a SZOT és az SZMT elnökségétől nagyon sok támogatást kaptunk, 1973-ban szállítóeszközt, majd 1974-ben egy státuszt. Mindezeket csupán azért említettem, mert a felügyeleti és fenntartó szervek figyelemmel kísérik munkánkat, látják gondjainkat és megváltoztatásukhoz segítséget adnak.

Mint már említettem, az 1973-as év egyik legnehezebb évünk volt, a feltételek megteremtésében pedig talán a legeredményesebb. Az eredményekben valamennyi szakszervezeti könyvtáros osztozik. Közösek voltak a gondjaink és olykor hibáink is. Jól tudjuk, hogy az 1974-es évben nem lesz kevesebb a munka. Hogy tanultunk-e az eredményekből és okultunk-e az elkövetett hibákból, ezekre egy év múlva válaszolunk.

MAGYAR ANDRÁS

A böcsi sörgyár szakszervezeti könyvtára (Fotó: Bucsi)

A Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárának törekvései és eredményei 1973-ban

A miskolci egyetemi könyvtár a magyar könyvtárügy rendszerében hármas funkciót tölt be:

- az egyetemi oktatás, nevelés és kutatás szolgálata;
- regionális műszaki szakkönyvtár,
- országos jellegű szakkönyvtár a bányászati és kohászati tudományok vonatkozásában.

A könyvtár az 1973-as esztendőben igyekezett helytállni mind a szolgáltatások minőségében és mennyiségében, mind pedig a korszerű utak és eszközök felkutatásában.

AZ ÁLLOMÁNY FEJLŐDÉSE

Az állomány mindenfajta könyvtári tevékenység alapja, ezért ezt a témakört megkülönböztetett gondosság illeti meg. Mutatja ezt az a tény, hogy új beszerzésekre közelítően 4 millió 300 ezer Ft jutott. A folyóiratok és időszaki periodikák 2280 címmel, 3843 példánnyal szerepelnek a statisztikában. A könyvraktár polcaira 12 900 új könyv került. A szabadalmak, szabványok, fordítások stb. több tízezer egységgel gyarapodtak. A könyvtár állománya immár 300 000 kötetre tehető, amelyhez több százezer fotó és egyéb anyag járul.

A miskolci egyetemi könyvtár az országban egyedül rendelkezik kémiai szabadalmakkal: 1962-től fogva 170 405 szabadalmat gyűjtött be, több mint 600 ezer filmkockán.

Ugyancsak a kémiai szakterületen az elmúlt évben több évtizednyi hiányosságot pótolunk. A Chemical Abstracts c. világhírű amerikai referáló lap 1907—1935-ig terjedő évfolyamait és az összes index-kötetet sikerült megszerezni, közel 1 000 000 Ft-os költséggel. Így most már a XX. század mintegy 7—8 millió címet kitevő kémiai irodalma felett az áttekintés feltételei adóttak.

OLVASÓSZOLGÁLATI TÉNYEK

A könyvtárba 3757 fő iratkozott be, közülük 422 fő vállalati szakember. A kölcsönzők száma 25 329, az olvasótermet 50 341 esetben látogatták. A kölcsönző 60 609 kötetet forgalmazott. A könyvtárközi kölcsönzés 2720 esetben intézkedett, 1492 esetben a vállalatok és intézmények adtak munkát. Egyetemi oktatók és hallgatók számára 1151 kérelemre 10 ezer oldalnál több fordítást és fordításmásolatot közvetített az olvasószolgálati és tudományos osztály.

A fotólaboratórium 110 ezernyi xeroxmásolattal és 44 000 mikrofilmfelvétellel támogatta az egyetemet és az ipart.

A kisebb jelentőségű dolgok között megemlítjük, hogy nyomdába került a Selmeci Múemlékkönyvtár 1800 előtti állományának kötetkatalógusa és majdnem teljesen kész a könyvtári ügyrend és munkarend.

a) *A szakirodalmi ellátás optimalizálása*

A könyvtár munkatársai igen mélyre hatoló kutatásokat végeznek az optimális szakirodalmi ellátás elméleti és gyakorlati szempontjainak kimunkálása céljából. Hosszabb ideje a kohászati irodalom rendszerezésén, elemzésén fáradoznak. Minősítették az 1970—1972. között megjelent 77 029 irodalmi tételt. A fellelt címeket: a legkülönbözőbb kiadványokat és folyóiratcikkeket kiadványféleségek, ill. előfordulásuk sűrűsége szerint csoportosították. E munka során kialakulóban van a legfontosabb folyóiratok listája és ezzel ellentétben a perifériákra kerülnek a kevésbé használatos címek. A disszertációk csoportosítása is némely szakterület ritkán, nehezen hozzáférhető új eredményeire irányította a figyelmet. A munka befejezése 1974-re vár. Most már valószínűnek látszik, hogy a pénzeszközök hatékony és koncentrált felhasználása módozatainak megtalálása felé nagyot lépünk.

b) *A regionális együttműködés*

Az egyetem és a Borsodi Vegyikombinát, az Észak-magyarországi Vegyiművek és a Tiszai Vegyikombinát 1970-ben szerződést kötött a szakirodalmi ellátás megjavítását célzó erőfeszítések egyesítésére. A sikeres együttműködés eredményeként a kémia és a vegyipar roppant értékű irodalmi bázisa van formálódóban. Már 1974-ben sor kerülhet az egyetemi könyvtár olvasótermi rendszerében külön kémiai részleg megnyitására. Előbb már szóltam arról, hogy milyen irodalmi anyagok megszerzését hozta ez a termékeny kooperáció, ez a törekvés 1974-ben további értékekben testesül majd meg.

A három vállalat információs osztályait és műszaki könyvtárait fotókópiák ezreivel és könyvkötészeti kapacitással is igyekeztünk szolgálni. A továbbképzési előadások kölcsönös látogatása is az összetartás szálait erősítette. Rövidesen: a regionális funkció lépésről lépésre élő gyakorlattá válik.

c) *Regionális műszaki fordító iroda*

Négy évig tartó tárgyalgatás és előkészítés hozta meg 1973. szeptember 1-én a regionális fordító iroda megalapítását. Végeredményben ez is regionális tevékenység, de annyira markáns és újszerű könyvtári szolgálat, hogy külön figyelmet érdemel. Az iroda az egyetemet, az iparvállalatokat, a szövetkezeteket és a különböző intézményeket kutató- és fejlesztő munkájuk során a szakirodalom gyors és szakszerű lefordításával támogatja. A könyvtári részleg csak lebonyolító szerv, a fordítók iparban tevékenykedő mérnökök, egyetemi oktatók és kutatók. A fordítások szakmai színvonala igen jó, az átfutási idő kedvező. Minden bizonnyal a tudományos kutatás és az iparfejlesztés újabb és igen hatékony szolgálattal lett gazdagabb.

d) *Országos kohászati szaktájékoztató kialakítása*

Az elmúlt évben igen nehéz kísérleteket folytattunk az ún. „METADEX” kohászati tájékoztatósi szisztéma magyarországi alkalmazására. Ennek lényege abban

van, hogy szigorúan pontosított kohászati témákra számítógép keresi ki az irodalmat. Könyvek, folyóiratcikkek és szabványok címadatait és az azonosítás különböző jeleit mágnesszalagra viszik rá (hasonlít a magnószalaghoz), mágneses jelek segítségével. A legújabb kísérletet a 28 000 címet tartalmazó 1971-es, összesen 3 db szalagon folytattuk le. Az egy évi irodalmi termésből 81 témára 11 050 tételt talált a gép kb. 7 órai munkával. A kiírások szerepelnek a bibliográfiai adatok, a cím alatt szereplő irodalom lényegét kifejező tárgyszavak és különböző azonosító számcsoportok. A műveletet a könyvtár munkatársai készítették elő; a számítógéppel kapcsolatos teendőket a Központi Fizikai Kutatóintézet munkatársai vállalták és végezték el.

Az új tájékoztatási rendszer bevezetése igen komoly vállalkozás, ezért további gondos kísérletekre van még szükség. Az egész szisztéma „üzemeltetésének” várható költségeit nem látjuk még tisztán és az igénylők, használók körét az egész országban fel kell deríteni. — A könyvtár munkájának, terveinek ez az ágazata az országos könyvtári funkció szerkezetébe ágyazódik.

e) Egyetemtörténeti kutatások

Az egyetemtörténet feltárásán is erőteljesen fáradozik 2—3 munkatársunk. Ez a terület önmagában hatalmas kutatási mező. Az 1735-ben Selmeclányán alakult Bányatisztképző Iskola Mária Terézia 1770-ben kelt rendelete alapján lett akadémiai rangú bányamérnökképző intézet. A nagyhírű iskola nemcsak az osztrák—magyar monarchia ipari fejlődését vitte előbbre, hanem egész Európa tudományos életét sugározta át.

Jelenleg — többek közt — a XVIII. század utolsó évtizedeinek tudománytörténeti aspektusait kutatjuk és a selmeclányai eredetű diákhagyományok miskolci újjáéledése és helye a nevelés rendszerében — áll érdeklődésünk küszöbén.

Szeretnénk remélni, hogy az itt vázolt újszerű és meglehetősen fajsúlyos könyvtári törekvéseket 1974-ben sikeresen váltjuk valósággá.

DR. ZSIDAI JÓZSEF

Tájékoztatószolgálati tapasztalatok a megyei könyvtárban

A korszerű épületbe költöztetett megyei könyvtárban már több mint egyvtizedes múltra tekinthet vissza a tudatosan szervezett, a közművelődés általános igényein túlmutató szaktájékoztató szolgálat. Az útját megismerhettük a Borsodi Könyvtáros 1972. évi számában, dr. Kazacsay Ferencné cikkéből. Ez az ismertetés részletesen taglalta az újjászervezett szolgálatot, s utalt arra is, hogy az itt szerzett tapasztalatokra építve működéséről is számot fogunk adni e kiadvány hasábjain. Most erre hivatkozással a természettudományi, műszaki és mezőgazdasági területek szakirodalmának keresettségével, forgalmával összefüggő szaktájékoztató tevékenységre térünk ki.

Hangsúlyoznunk kell, kevés idő áll még e tapasztalatok mögött, s azt is figyelembe kell venni, hogy több tényező hatott látogatóinkra: az új és szokatlan környezet, a személyzet, ami befolyásolhatta velük kialakult eddigi kapcsolatainkat. Jelen tapasztalatainkból tehát messzemenő következtetéseket még nem vonhatunk le, de reméljük, további munkánkat ezek is elősegítik.

Ha könyvtárunk 1973 végén kialakult állományát az 1971. évihez viszonyítva az említett természettudományi, műszaki és mezőgazdasági irodalomcsoportoknál figyeljük, az összesített százalékos arány (1971-ben 16,9%, 1973-ban 16,8%) lényegében változatlan, a tényleges gyarapodás azonban így is több mint kétezer kötet, pontosabban 7,5%. Az ismeretterjesztő és szakirodalom együttes állománya ezen időszakban 11%-kal, 11 134 kötettel növekedett, így az összes állomány az 1971. évi 62%-ról 63,4%-ra emelkedett 1973 végén. A kérdéses három szakcsoport gyarapodása tehát elmaradt a szakirodalom jelentős növekedésén belül. (Részleteiben lásd az 1. sz. táblázaton.)

Vegyük most szemügyre az olvasóforgalom alakulását az 1971. évihez viszonyítva, a reprezentatív statisztikai adatok alapján. A megnyitás évében, 1972-ben a könyvtárépítés miatt az áprilisi felmérés hiányzik, ennek ellenére — úgy véljük — az adatok irányultsága, növekvő vagy csökkenő tendenciája jellemző az új könyvtári viszonyok közt létrejött változásokra.

Az utóbbi három évben mintavételi időszakokban a könyvtár forgalma az alábbiak szerint alakult:

Év	A kölcsönzött könyvtári egységek száma összesen	ismeretterjesztő és szakirodalom kötet	°	Ebből szép-, gyermek- és ifjúsági irodalom kötet	°
1971	62 682	15 949	25,44	46 733	74,56
1972	45 267	12 068	26,66	33 199	73,34
1973	89 565	26 051	29,09	63 514	70,91

A tárgyalt három szakterület forgalma ebből kibontva az alábbi képet mutatja:

Év	Természettudományi kötet	°	Műszaki kötet	°	Mezőgazdasági kötet	°	Együtt kötet	°
1971	2170	3,46	2590	4,13	1033	1,65	5793	9,24
1972	1776	3,92	2470	5,46	950	2,10	5196	11,48
1973	3391	3,79	4139	4,62	2216	2,47	9746	10,88

A forgalom alakulásának további vizsgálatához még egy összevetés kínálkozik: az 1973-ban kölcsönzött kötetszámok százalékos összehasonlítása az 1971. évivel.

Év	Társadalom-tudomány	Természet-tudomány	Műszaki	Mező-gazdasági	Egyéb	Ismeret-terjesztő szakirod.	Szép- és gyermekirod.
1971	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1973	183,5	156,3	159,8	214,5	151,2	163,2	135,9

A közölt adatokból kitűnik, hogy a könyvtár szerepének megfelelően olvasó-forgalmában a szakirodalom kereslete jelentősen növekszik. Különösen kiemelkedő a társadalomtudomány iránti érdeklődés és megnövekedett a mezőgazdasági szak-könyvek forgalma is. Megközelítően egyező kötettség-emelkedést tapasztalunk a természettudományi, a műszaki, valamint az „egyéb” kategóriába sorolt műveknél.

Fel kell figyelni azonban arra, hogy az évi forgalmon belül — ismét kiemelve a társadalomtudományt és a mezőgazdaságot — a kölcsönzési arány a természet-tudománynál és a műszaki irodalomnál alig emelkedik. 1971-ben 3,46, illetve 4,13 és 1973-ban 3,79, illetve 4,62%. Kedvezőbb a kép, ha a három szakterület együttes arányát tekintjük: 1971-ben 9,24, míg 1973-ban 10,88%. Itt vissza kell utalnunk e három szakcsoportnak az állományfejlesztésnél mutatkozó helyzetére, arra, hogy a részesedési aránya szinte változatlan maradt. Úgy véljük, a forgalomnövekedés érdekében indokolt a gyorsabb ütemű gyarapítás, s főként a szabadpolcos anyag gazdagítása.

A kölcsönzés területén tapasztaltakat indokolja a *beiratkozásnál* jelentkező arányváltozás mind a foglalkozás, mind a korcsoportok területén.

Az 1971. és az 1973. évi adatokból most csak a látogatás alakulásában döntő szerepet betöltő olvasórétegeket emeljük ki. (Részletesebb tájékoztatást nyújt a 3. sz. táblázat.)

Év	Beiratkozott olvasók összesen (fő)	Szak- és betanított munkás		Ebből vezető és szakalkalmazott		Felsőoktatási intézeti hallgató		Szakmunkás-tanuló	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
1971	6770	1028	15,2	789	11,2	479	7,0	275	4,0
1973	10 031	1502	15,0	2448	24,5	1090	10,9	468	4,6
Az 1971. év									
%ában		148,2	146,1	312,7		227,5		170,2	

Örvendetesen emelkedett a 15—24 éves fiatalok száma: 1971-ben 4136, 1973-ban 6389 fő volt, az összes beiratkozottak több mint hatvan százaléka mindkét évben. Ez a korosztály gyakori és igényes látogató az új könyvtárban. Meg is teszünk mindent, hogy szolgáltatásaink folyamatos igénylői legyenek továbbra is.

Könyvtárunk növekvő vonzerejének bizonyítéka a szakemberek, a szakmunkások számának alakulása. E változások nyomán formálódik *szaktájékoztatásunk* is. Ha az elmúlt évi referenzs kérdések témáinak megoszlását vizsgáljuk, megállapítható, hogy nagyobb részük az alkalmazott tudományok köréből való (39 téma),

kevesebb a természettudományi (11). Elsősorban a vezető beosztású dolgozók és a szakalkalmazottak fordultak hozzánk (17), továbbá a szakiskolások, illetve tanulók (13). Kevesebb kérdéssel jelentkeztek az egyéb alkalmazottak (8), az egyetemi hallgatók (7) és a fizikai dolgozók (5). Elvértve akad szaktájékoztatót kérő nyugdíjas is (2). A kérdéseket vagy közvetlenül vagy telefon útján kapjuk és rövid időn belül az érdeklődők rendelkezésére adjuk az anyagot vagy információt.

Irodalomkutatásunk témái 1972-ben a következők voltak: mezőgazdasági (egy egyetemi hallgató), technológiai (egy kertészeti szakiskolai tanuló), belsőirányítás (egy agrármérnök) és csillagászati (egy elektromérnök). 1973 első felében ismét egy egy mezőgazdasági, továbbá két környezetvédelmi, egy ipari biológiai és egy kozmetikai-vegyszereti ajánló bibliográfia készült szakrészlegünkben, minden esetben szakiskolai tanulók kérésére, általában dolgozathoz vagy pályázathoz. A mindennapi rutin jellegű információk témáit nem vesszük nyilvántartásba a dolog természetéből adódóan. 1973 második felében került sor az országos középiskolai tanulmányi versenyhez készült bibliográfiák kidolgozására kémiából (3 téma), biológiából (5). Az év végén egy gyógyszeripari témájú disszertációhoz készítettünk bibliográfiát egy tanár olvasónk részére.

Munkánk alapeszközeként rendelkezünk azokkal a *katalógusokkal*, amelyek megbízható eligazítással szolgálnak a látogatók kérésének megoldásához. Kiegészítő segédleteink során a gazdag folyóirat-cikk-katalógus. Az érdeklődésnek megfelelően állítjuk össze a szakrészleges olvasóterben kihelyezett 120féle *folyóiratot*, figyelemmel kísérjük az olvasottságukat, valamint a mintegy 700 kötetes kézikönyvtár használatának mértékét.

A tájékoztató munka kiegészítéseként *kiállításokat* és *előadásokat* rendezünk. Ennek során hívhatjuk fel a látogatók figyelmét és növelhetjük érdeklődésüket szolgáltatásaink iránt.

Feladatunkhoz tartozik a *társintézményekkel való kapcsolat* megerősítése, ápolása. Városunkban a könyvtári szolgáltatás egységét kívánjuk kibontakoztatni az egyetem, az iskolák és az ipari üzemek könyvtáraival együttműködésben. Ebben még van tennivalónk.

Beszámolómat néhány feladat megjelölésével zárom.

A könyvtárunk iránti felgyorsuló érdeklődésben a helyismereti és a szakállománynak döntő szerepe van. Ezért kívánjuk az állománycsoportokat erőteljesebben gazdagítani, a népszerűsítő kiadványok mellett a magas igényű szakirodalom beszerzésével. Szükséges a tankönyvek, jegyzetek, valamint a szabványok nagyobb számú beszerzése, mivel naponta találkozunk erre irányuló kérésekkel. Meg kell teremteni a másolatkészítés feltételeit is.

E néhány gondolattal könyvtárunk egészében az alkalmazott és a természettudományok olvasóforgalmában szerzett eddigi tapasztalataimra kívántam felhívni a figyelmet.

CSÓRY LÁSZLÓNÉ

1. sz. melléklet

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA

Év	Könyv	Folyóirat	Egyéb	Összesen
1971	153 055	9 820	367	163 242
1972	161 306	10 455	401	172 162
1973	165 564	11 269	427	177 260

MEGOSZLÁS ÁLLOMÁNYCSOPORTOK SZERINT

Megnevezés	Ismeretterjesztő és szakirodalom					Összesen	Szép- irodalmi	Gyermek- és ifjúsági irodalom	
	Társadalom- tudományi 1, 2, 3, 93, 94	Természet- tudományi 5	Műszaki 62, 64/69	Mező- gazdasági 0, 63	Egyéb 0, 61, 7, 8, 91				
1971	kötet %	29 733 18,2	7 554 4,6	17 258 10,5	3 000 1,8	43 806 26,9	101 351 62,0	50 580 31,0	11 311 7,0
1972	kötet %	31 835 18,5	8 089 4,7	17 814 10,3	3 197 1,9	46 728 27,1	107 663 62,5	52 769 30,7	11 730 6,8
1973	kötet %	33 805 19,1	8 467 4,8	17 985 10,1	3 446 1,9	48 782 27,5	112 485 63,4	52 735 29,8	12 040 6,8

2. sz. melléklet

AZ OLVASÓFORGALOM ALAKULÁSA A MINTAVÉTELI HÓNAPOKBAN

Időszak év, hó	A 14 éven felüli látogatók száma	társada- lom- tudományi	A kölcsönzött termé- szet- tudományi	műszaki	állományegységek mező- gazdasági	irodalomcsoportok szerinti megoszlása egyéb	összesen szak- irodalmi	szép- irodalom	gyermek- és ifjúsági irodalom	együtt
1971										
április	5 354	1 042	1 061	1 169	541	3 745	7 558	15 613	661	23 832
augusztus	4 390	767	425	616	221	1 663	3 692	14 755	605	19 052
december	4 920	1 117	684	805	271	1 822	4 699	14 522	577	19 798
Együtt	14 664	2 926	2 170	2 590	1 033	7 230	15 949	44 890	1843	62 682
%		4,67	3,46	4,13	1,65	11,53	25,44	71,62	2,94	100
1972*										
augusztus	6 233	935	765	970	310	2 031	5 011	15 721	—	20 732
december	8 905	1 701	1 011	1 500	640	2 205	7 057	16 860	618	24 535
Együtt	15 138	2 636	1 776	2 470	950	4 236	12 068	32 581	618	45 267
%		5,82	3,92	5,46	2,10	9,36	26,66	71,98	1,36	100
1973										
április	6 854	1 868	1 150	1 588	829	3 206	8 641	17 391	467	26 499
augusztus	6 887	1 495	928	1 216	661	2 980	7 280	19 607	615	27 502
december	9 316	2 006	1 313	1 335	726	4 750	10 130	24 827	607	35 564
Együtt	23 057	5 369	3 391	4 139	2 216	10 936	26 051	61 825	1689	89 565
%		6,00	3,79	4,62	2,47	12,21	29,09	69,03	1,88	100

* 1972-ben az építkezés miatt az év leső felében a könyvtár nem működött.

3. sz. melléklet

A BEIRATKOZOTT OLVASÓK ADATAI

Idő- pont		Beiratkozott olvasó összesen	férfi	Ebből		15—19	20—24	A korcsoportok szerinti megoszlás				60 éves és idősebb
				nő	15—19			20—24	25—29 é v e s	30—39	40—49	
1971	fő	6 770	—	—	2681	1455	776	696	385	254	523	
	%	100	—	—	39,7	21,5	11,4	10,2	5,6	3,9	7,7	
1972	fő	7 206	4085	3121	2705	1472	740	743	538	550	458	
	%	100	56,7	43,3	37,5	20,4	10,3	10,3	7,5	7,6	6,4	
1973	fő	10 031	5695	4336	3876	2513	1140	948	577	351	626	
	%	100	56,8	43,2	38,7	25,1	11,4	9,4	5,7	3,5	6,2	

Idő- pont		Szak- és betanított munkás	Segéd- munkás és napszámos	Egyéni termelő és ke- reskedő	Vezető és szak- alkal- mazott	Admin. irodai dolgozó	Közép- iskolai tanuló	Felső- oktatási intézeti hallgató	Szak- munkás- tanuló	Ház- tartás- beli és nyug- díjas	Egyéb
1971	fő	1028	246	15	789	1133	1997	479	275	602	206
	%	15,2	3,7	0,2	11,8	16,6	29,6	7,0	4,0	8,8	3,0
1972	fő	1099	92	7	1775	701	1746	740	359	552	135
	%	15,2	1,3	0,1	24,6	9,7	24,2	10,3	5,0	7,7	1,9
1973	fő	1502	176	5	2458	816	2436	1090	468	740	340
	%	15,0	1,7	0,0	24,5	8,1	24,3	10,9	4,6	7,4	3,4

Az 1974. évi könyvtári munkatervek értékelése

Megyénkben minden évben igen nagy figyelmet fordítunk a könyvtári munka megtervezésére. Valljuk, hogy a jó munkaterv egyik elengedhetetlen eszköze a színvonalas könyvtári munkának.

Több évi meggyőző munka eredményeként ma már a könyvtárosok többsége megértette, hogy a munkaterv számára nem felesleges teher, hanem olyan alapszöveg, amely a munkát megkönnyíti, tervszerűbbé teszi, és a tudatos könyvtári tevékenységet bontakoztatja ki.

Természetesen a munkaterveket a reális helyzet alapján kell elkészíteni. Alapvető elvnek tartjuk, hogy a tervnek mindig a valóságot kell tükröznie, s csak olyan feladatokat szabad tartalmaznia, amit a gyakorlatban végre lehet hajtani. S ezzel már érzékeltettük is a differenciált könyvtári tervezést.

Ahol a tárgyi, személyi és egyéb feltételek jobbak, ott terjedelemben és mélységben is változatosabb a munkaterv, nem úgy a kis településeken, ahol alkalmazkodni kell a szerény lehetőségekhez.

A könyvtári munka alaposabb megtervezését indokolja, hogy államunk a korábbi évekhez viszonyítva nagyobb gondot fordít a könyvtárügyre. Éppen ezért nem mindegy, hogy az erre a célra szánt összeget hogyan és milyen mértékben használjuk fel a lakosság könyvellátására, az olvasási kultúra emelésére. Tehát a meglévő, sokszor szerény pénzkerettel tervszerűen kell gazdálkodnunk, s előre meg kell határoznunk a sok fontos feladat közül a leglényegesebbet, a legszükségesebbet.

Az 1974. évi közművelődési tervek elkészítéséhez az elvi és gyakorlati útmutatást a megyei tanács művelődésügyi osztálya adta meg az 1973. október 12-én tartott értekezleten. A megbeszélésen részt vettek a megyei intézmények vezetői és a járási, városi népművelési felügyelők, valamint a társadalmi szervek képviselői. 1973-hoz viszonyítva lényegében nincs változás a tervek készítés követelményeit illetően. A főhivatású dolgozóval működő intézmények vezetői önálló, de összehangolt munkatervet készítettek. A tiszteletdíjasokkal működő településeken pedig egységes közművelődési tervet kellett készíteni, ügyelve arra, hogy a speciálisan szakterületi munka feltétlenül benne legyen.

Ahhoz, hogy a tervező munka sokrétű, alapos és valóban tervszerű legyen — a tanácsi hálózatban — a következő dokumentumokat kell felhasználni:

- a) Borsod-Abaúj-Zemplén megye közművelődési irányelvei 1971—1975.
- b) A községi könyvtár munkaterve c. módszertani füzetet.
- c) Borsod-Abaúj-Zemplén megye tanácsi közművelődési könyvtárainak távlati hálózatfejlesztési tervét.
- d) A megyei művelődési központ útmutatóját, s egyéb statisztikai dokumentumokat, módszertani cikkeket stb.

A megyei előkészítő után került sor a járási értekezletekre. A járási tervelőkészítő megbeszéléseken részt vettek majdnem mindenütt a művelődési otthonok igazgatóin, könyvtárosokon kívül a tanácselnökök vagy tanács titkárok is. A miskolci járásban a községi párttitkárok és iskolaigazgatók is részesei voltak a tervelőkészítő megbeszéléseknek.

A társadalmi szervek szintén képviseltették magukat. A járási értekezletek színvonalát felülmúlta az előző éveké. Általában a népművelési felügyelők, illetve műv. osztályvezetők értékelték az 1973. év közművelődési tevékenységét és elvi útmutatást adtak az 1974-es tervek elkészítéséhez. Nagy előrelépést jelentett, hogy a járási elő-

készítón mind a művelődési központ igazgatója, mind a járási könyvtár igazgatója elegendő időt kapott a tervezés módszertani és tartalmi szempontjainak ismertetésére.

Hiányosságként állapítjuk meg, hogy az aggteleki értekezleten a kisebb könyvtárak vezetői nem voltak jelen, a miskolci járás előkészítőjéről pedig a könyvtárosok 47 százaléka hiányzott.

Az előkészítők mellett a gondosabb tervekészítést segítették a helyszínen a mezőcsáti, a miskolci és a szerencsi járásban. Követendőnek tartjuk a mezőcsáti járási könyvtár módszerét, amikor a körzeti székhelyeken tartották a tervek felülvizsgálatát. Ehhez hasonló, s talán következetesebb a szerencsiek felülvizsgálati módszere, amikor 4 kiskörzetre osztották a járást. Általában 8 település tartozott egy kiskörzethez. Az intézmények vezetői (művelődési otthon igazgatók, könyvtárvezetők) fogalmazványban hozták magukkal a település közművelődési tervezetét. A kiskörzeti megbeszélésen a munkaterveket a járási népművelési felügyelő és a két járási intézmény igazgatója vizsgálta felül. Az észrevételekről írásos feljegyzést készítettek, és azokat megküldték a községi tanácselnököknek. Ha szükségesnek látták, akkor átdolgoztatták a munkaterveket. (Erre 8 község esetében került sor.)

A többi járásban a hálózathoz tartozó települések a járási székhelyre küldték be a terveket és a felülvizsgálat ott történt — a hibák, hiányosságok kijavítása így átteleesebb és nehezebb volt.

A munkatervek felülvizsgálata, értékelése

A munkatervek elkészítésének, beküldésének határideje általában december hónapra esett, kivétel a szerencsi járás, ahol január 31-re módosították. Sajnos, nagyon sok község nem küldte be időre.

A könyvtári munkatervek elkészítésénél a határidő jelenti a legtöbb gondot. A tervezésnél ugyanis jelentős szerepe van a statisztikai adatoknak, mert ezekre épül az állományalakítás, az olvasószervezés és egyéb propaganda tervezése.

De ezek az adatok csak december 31-én állnak rendelkezésre. Éppen ezért hangsúlyozzuk a könyvtárak többségének javaslatát a határidő módosítására. A tervekészítést meg lehet kezdeni már december hónapban, de a végleges elkészítés határideje a tárgyév január hónapja legyen. Decemberben — áthidalásul — feladatterv készüljön január hónapra.

A munkatervek tartalma

A közművelődési tervek könyvtári részének elkészítéséhez segítségként javasoltuk felhasználni: „A községi könyvtárak munkaterve” című útmutatót.

Sajnos, meg kellett állapítanunk, hogy még mindig jelentős azoknak a tiszteletdíjas könyvtárosoknak a száma, akik nem élnek ezzel a lehetőséggel (járásonként 6—15 könyvtáros).

Még mindig több egységes közművelődési tervből hiányzik a könyvtári munka megtervezése. Ennek okát abban látjuk, hogy a munkaterv készítői megelégszenek néhány könyvtári esemény jelzésével (ünnepi könyvhét, költészet napja vagy fokozott olvasótoborzás stb.).

Az 1973-as év munkájának értékelését — az előző évekhez viszonyítva — már több könyvtáros készítette el jól, de zavarólag hatott, hogy csak hozzávetőleges számokkal dolgozhattak, s ez sok esetben „körülbelüli” értékelést eredményezett. Még mindig kísért a tervezésnél, hogy a jó értékelést nem követi megfelelő következtetések levonása. Pedig nem győztük, és nem győzzük hangsúlyozni, hogy az elemző

értékelésből levont következtetés szinte magától kínálja a következő év legfontosabb feladatait.

A tiszteletdíjas könyvtárosok munkaterveiben is nagyobb helyet kapott az állományelemzés, az olvasókkal való intenzívebb foglalkozás, a könyvismertetés, az Olvasó Népert mozgalomba való aktív bekapcsolódás.

A könyvtárosok tudatos, elemző tervezése sok esetben a tanácsok figyelmét is jobban a könyvtárakra irányítja. Ennek már az elmúlt években is számtalan jelét láthattuk pl. az új és korszerűsített könyvtárak létrehozásában. Reméljük az idén ez még fokozódni fog. Elgondolkoztató azonban, hogy aránylag még mindig sok az olyan községi munkaterv, amelyből hiányoznak a legalapvetőbb feladatok, s még a ténylegesen végzett munkát sem tükrözik.

Örvendetes viszont, hogy minden járási, városi, minden kiemelt községi könyvtár munkaterve megfelel a követelményeknek, s valóban eszköze a tudatos és érdemi könyvtári munkának. A jók közül is külön meg kell említenünk a sátoralj-újrhelyi járási könyvtár, a sajszózentpéteri, az abaújszántói nagyközségi könyvtár, a tiszaújvárosi községi könyvtár szakértelemmel elkészített munkatervét.

A körzeti könyvtárak tervei is jobbak, színvonalasabbak a tavalyiaknál. A helyi tevékenység mellett most már a körzeti feladatokat is megtervezték. E tervek közül az egyik legjobban sikerült a sajszószegedi körzeti könyvtáré.

Az önálló munkatervek mindegyikében fellelhető a könyvtár helye, szerepe és funkciója az adott település közművelődésében. Egyik erőssége a munkaterveknek, hogy az együttműködést a művelődési otthonokkal, az iskolákkal, a társadalmi szervezetekkel írásban rögzítették.

Sok munkatervben kapott nagy szerepet az olvasórétegekkel, munkásokkal, a szocialista brigádokkal, a fiatalokkal való intenzív foglalkozás. A gyermekfoglalkozások rendszeresítése szintén a tudatos tevékenység egyik kifejezője.

Összegezve véleményünket, meg kell állapítanunk, hogy az irányító szervek útmutatásai, erőfeszítései az önálló, főhivatású könyvtárak munkaterveiben nagymértékben realizálódtak. Sajnos a tiszteletdíjasok munkaterveinek egy részéről ez nem mondható el.

A járási könyvtárak jelentései és a megyei módszertani munkatársak vizsgálatának összevetése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a munkatervek elkészítésére fordított energia szükséges és jórészt eredményes volt.

Ebben az évben fontos és állandó feladata lesz a módszertani munkatársaknak a jó tervek végrehajtásának segítése, valamint a kevésbé jók tartalommal való megtöltése, kibővítése menetközben. A jobb tervezés érdekében — a tapasztalatokból okulva — a jövőben az alábbiakat kívánjuk érvényesíteni:

- a) Minden könyvtárhoz el kell juttatni az útmutatót, vagy módszertani körlevélben leírni a munkatervkészítés legfontosabb tennivalóit.
- b) A megyei módszertani központ munkatársai minden járásban vegyenek részt az előkészítő értekezleteken.
- c) Határozottabban kell körvonalazni a közművelődési tervekben a könyvtári munka helyét, szerepét és tartalmát.
- d) Szükségesnek tartjuk a határidő módosítását, hogy a könyvtári tervekben a statisztika hiánya miatt ne adjunk lehetőséget a „hozzávetőleges” fogalmazásoknak.

Befejezésül kérem a járási és községi könyvtárosokat, írják meg véleményüket a munkatervkészítés eddigi tapasztalatairól a Borsodi Könyvtáros szerkesztőségének.

Pócsi Gusztáv

Tanácskozás a középvárosok könyvtárügyéről

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Hatvan és Kiskunhalas után Sárospatakon rendezte meg december 11—12-én a középvárosok könyvtárigazgatóinak soron következő tanácskozását. A szakmai tanácskozás témája a középvárosok könyvtárügye volt. Öt megye (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Heves, Nógrád és Borsod) 15 ezer lélekszámon aluli városainak, nagyközségeinek (B-típusú) könyvtárigazgatói vettek részt.

A téma fontosságát több szempont indokolta. Ezek a könyvtárak alkotják egy-egy megyében a könyvtári ellátás gerincét. A tanácskozás kiindulópontja a Művelődésügyi Minisztérium által kiadott dokumentum, a Szakmai irányelvek... volt. A távlati célkitűzések, irányelvekben meghatározott követelmények megvalósításában nagy feladatok állnak a B-típusú könyvtárak előtt, mivel itt mutatkozik a legnagyobb feszültség a felmerülő igények kielégítése és az ellátás jelenlegi helyzete között.

A tanácskozáson elhangzott főbb feladatokat, problémákat összefoglaló előadásokat, hozzászólásokat az alábbiakban ismertetem.

Bujdos János, a Sárospataki városi Pártbizottság első titkára köszöntötte a megjelenteket, s megnyitójában beszélt Sárospatak művelődéstörténeti jelentőségéről, könyvtárügyének fejlődéséről. A készülő országos közművelődési pártdokumentum-tervezetre hivatkozva hangsúlyozta a könyvtárak társadalmi jelentőségét, az élet minden területén megmutatkozó hasznát.

Szente Ferenc, a KMK osztályvezetője, a tanácskozás vezetője, a vita tárgyát az alábbiakban határozta meg: hogyan illeszthetők be a településfejlesztési távlati tervbe a közművelődési könyvtárügyre háruló feladatok; a könyvtári ellátásban megvalósítandó új minőség és tartalom megteremtésének legfontosabb feltételei és követelményei.

A vitaindító előadást Simon Zoltán, a Hajdú-Bihar megyei Könyvtár osztályvezetője tartotta.

Előadásában a B-típusú könyvtárak gyűjtőkörével foglalkozott. Az állománygyarapításnak ma már korszerűnek kell lennie, ha ez a munkaterület nem is teljesen független az anyagi lehetőségektől, de igényes megoldása jórészt szakmai felkészültséget, elvi és elméleti jellegű előkészítést kíván. Fontos, hogy minden B-típusú, de még a C-típusú könyvtár is rendelkezzen gyűjtőköri szabállyal. A gyűjtőköri szabályzat biztosíthatja az állomány hézagmentességét, az állománygyarapítási munkából kiküszöbölhető a szubjektív szempontok. Az állománygyarapításban mutatkozó problémákat nem mindig gazdasági, hanem szemléletbeli hiányosságok is magyarázzák. Meg kell találni a helyes egyensúlyt a tömegesen jelentkező olvasói igények kielégítésében, valamint a ritkán használt, de nagyon fontos gyűjteményi értékű művek beszerzésében.

Simon Zoltán beszélt arról is, hogy gyűjteménnyé csak akkor válik a könyvállomány, ha a könyvtárak a gyarapítást és az apasztást szoros összefüggésben mérleget. A könyvállomány fejlesztésének megtervezésében figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat, a jövőben várható igényeket. A törzsanyag és a gyűjtőkörbe tartozó művek köre nem teljesen azonos, a B-típusú könyvtáraknak esetenként már túl kell lépni az Új Könyvek által referált kiadványok körén.

A továbbiakban részletesen ismertette a gyűjtőköri szabályzat szerkezetét.

Lővei Gyula, a hevesi nagyközségi-járású könyvtár igazgatója korreferátumában

Simon Zoltán előadásának elvi megállapításait gyakorlati tapasztalataival egészítette ki.

Békési György, a hatvani városi-járási könyvtár igazgatója szenvedélyes hangvételű hozzászólásában arról szólt, hogy a közép- és kisvárosok könyvtárainak fejlődése nincs arányban a gazdasági és társadalmi fejlődéssel. A vitaindító előadáshoz kapcsolódva a könyvtárak állománygyarapító tevékenységéről a következőket mondotta: a könyvtárak társadalmi megbecsülését jelentős mértékben befolyásolja állományuk korszerűsége. Nagyon lényeges, hogy a könyvtárosok ismerjék intézményük könyvvállományát, annak hiányosságait, a hiányosságok felszínén tartásának nélkülözhetetlen eszköze a dezideráta katalógus.

Fogarassy Miklós, a KMK munkatársa az állománygyarapítási munka permanens folyamatáról beszélt. Ismertette az Új Könyvek szerkesztőinek tervét, amely szerint a jövőben a könyvtárak állományapasztási problémáinak megoldásához segítséget kívánnak adni. Hangsúlyozta a helyismereti tevékenység fontosságát. A helyismereti gyűjtemény hiánytalan kialakítása — az egyes művek beszerezhetetlensége miatt — nehezen megoldható probléma. A helytörténeti katalógus szerkesztésétől viszont nem tekinthetnek el a könyvtárak, a helyi cikkanyag permanens feldolgozása egy-egy település helytörténeti bibliográfiájának alapja is lehet.

Futala Tibor, a Művelődésügyi Minisztérium munkatársa hozzászólásában elemezte a B-típusú könyvtárak szerepét. Nem véletlen, hogy ezeknek a könyvtáraknak a problémái egyre inkább előtérbe kerülnek. Fejlődésük egyenetlen, nagy a különbség az állomány, ellátottság és a személyi feltételek vonatkozásában.

A szakmai irányelvekben rögzített követelményeket nem szabad sematikusán értelmezni, a távlati tervben figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat, a település demográfiai, közgazdasági és szociológiai helyzetét. A továbbiakban Futala Tibor az új felügyeleti rendszer bevezetéséről szólt.

Szabó Gyula, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese hangsúlyozta egy-egy település könyvtári adottságainak jobb kihasználását. Pl. Sárospatak könyvtárainak együttműködésében nagy lehetőségek rejlenek, csak tudni kell vele élni. Részletesen foglalkozott az iskolai és a közművelődési könyvtárak kapcsolatával, annak problémáival, többek között az iskolai könyvtárak állománygyarapításával. E témához és a fent említett problémákhoz még több hozzászólás hangzott el.

A házigazda tisztséget betöltő sárospataki városi könyvtár igazgatója, Gyurcsák Veronika adott tájékoztatást Sárospatak könyvtárügyéről, a városi könyvtár munkájáról, fejlesztési terveiről.

A vendégek közösen tekintették meg a város műemlékeit és a református nagykönyvtárat.

Szente Ferenc a kétnapos tanácskozást az alábbiakban foglalta össze:

A B-típusú könyvtárigazgatók értekezlete hasznosnak bizonyult. Hozzájárult az irányelvek egységes értelmezéséhez, elősegítette e könyvtárak jelenlegi legfontosabb feladatainak tisztázását. Minden könyvtárnak rendelkeznie kell a szakmai irányelvekre épülő fejlesztési tervvel. Az eddigi tapasztalatok alapján ismertette a korszerű B-típusú könyvtár modelljét.

A B-típusú könyvtáraknak a jövőben meg kell tanulni a reléállomás szerepének betöltését. Tájékoztatni kell az olvasót arról is, hogy mi található meg a körülötte levő könyvtárakban, de tájékoztatni kell a hálózathoz tartozó alközpontokat is a központi könyvtár gyűjteményéről. A hálózati rendszer lehetőségeit a jövőben jobban ki kell használni. Végezetül felhívta a figyelmet a gyűjtőköri szabályzat elkészítésére.

Gyurcsák Veronika

A város koordinátái (Egy arckép margójára)

Papp Attila könyvtárigazgató (Fotó: Bucsi)

Konzervatívabb felfogás szerint az igazi városokat a rómaiak alapították, vagy közülük volt hozzá. Első téglái viseljék a római légiók bélyegeit, vagy rejtsegen dombjai egy colonusi síriratot, és feltétlenül legyenek történelmi hagyományai — mondják —, mert várost csinálni nem lehet. Az urbanitás ugyanis egy sajátos lelki alkat, és jellege aszerint változik, hogy az évezredek hagyományt folytat, vagy újkori kényszeren nőtt.

Maga a város közigazgatási fogalom, mögötte egy rendelet száma fedezhető fel, és a térképek elmés jelekkel teszik megkülönböztethetővé a többi településtől. Az urbanitást azonban nem lehet elrendelni, az fejlődik, mint a fa és évgvűri a hánccs alatt. Tehát a városiasság a lakók vívmánya: magatartás, igény és kultúra ötvözete, és mindaz, amit ezek önértetben és tudatban kifejeznek.

Kazincbarcika Miskolctól 23, Budapesttől 207 km-re, 36,69 négyzetkilométer területen, a Sajó völgyében fekszik. 1954-től a 39. magyar város. Címere helyrajzi fekvésére és ipari tevékenységére utal: alul a Sajó kékes hullámvonala, bányászjelvény-nyel, felette hűtőtorony, meg egyszerűsített gázgenerátor csőrendszerrel, mindez két dombvonulat között, és az összeállítás fölött az ötágú vörös csillag.

A címer nem visszakeresett igazolás, hanem a célt és az eszközöket kifejező szimbóluma a szocialista városnak.

A feladatok növekedésével együtt nő a város, ennek egyik jele, hogy főtere most a peremére szorult.

Ennek, az ellipszisnek lendülő térnek szimmetriacentruma a művelődési központ, és benne a meglátogatni kívánt könyvtár.

Mennyire centruma? Valójában ezt kutatom, amikor a könyvek és a társadalom kapcsolata felől érdeklődöm. Kis véletlen közjáték válaszolja meg a kérdést. Az igazgató nincs bent — talán a papírboltba ment? De ott nincs telefon, nem lehet az érkezést jelezni. Van azonban a szomszédos fűszerboltban — munkatársak már kérik is a szívességet —, ugyan szóljanak Attilának, mert várják.

Csak kisvárosokban ennyire magától értetődő a kérés és a szívesség, amikor megteszik, hogy átmennek a szomszédos üzletbe, és szólnak az Attilának, mert a 28 400 lakosú városban ő az Attila, a fejlődő város kulturális mindenese. Egy rövid belvárosi sétánkon mindenki köszönti, vagy ő köszönt mindenkit.

— Könyvtári ismeretség — legyint, pedig valójában ez a legtöbb, amit a szakmában el lehet érni.

A személyiség a társadalmivá gazdagult egyénből alakul. Utána kell járni, hogyan?

Mikor idejött a városba, még nem volt város, csak ígélet és hat ház jelentette a starthelyzetét. Az egyik ház két szobájában volt a könyvtár, ő a harmadikban és a konyhában lakott. Gondjait a folyton növekvő város és a folyamatosan bővülő könyvtárral párhuzamosan sokasodó feladatok jelentették. A gazdasági kényszeren növekvő városnak akarta megadni a kultúrában való gyarapodás elengedhetetlen öntudatát.

A kazincbarcikai városi könyvtár (Fotó: Bucsi)

A kazincbarcikai városi könyvtár szabadpolcos tere (Fotó: Bucsi)

Ezek voltak a megalapozó évek, az olvasókért való ernyedetlen küzdelem évei, amikor a „más gondom is van” szemléletű embereket becsalogatta a könyvtárába, hogy könyvekből tisztázzák azokat a bizonyos „más” gondokat, vagy éppen oldódjanak azokból. Akkor éttermekben, presszókban, autóbuszokon helyezte el szellemesen toborzó rajzos felhívásait, avagy a parkokban, a fűre lépést tiltó táblákra írta invitáló mellékmondatát, hogy — a könyvtárba belépni viszont nem tilos!

Tempi passati — ma már nincs szüksége rá, a fiatal város minden negyedik, olvasni érett lakosa beiratkozott, könyvtári olvasó. A szám azt mondja, hogy a könyvtár a városban kialakította az urbanitás alkatát, és olyan a köztudat reflexeiben, mint az utak logikája a közlekedésben, tájékozódni, eligazodni alkalmas szellemi délkör.

És Attila, ő milyen? Rézmetsző örömét lelné a témában és visszaadni is jobban tudná egyszerűbben és kitörölhetetlen szigorúságú vonalakban. Már nem fiatal, de még nem öreg, már nem rohan, de mindig mozog, már nem robban, de az ügyért, amit visel, még mindig lázad.

Ha hinni lehet az általánosításnak, kihozott a könyvtárából mindent, amit egy kulturális intézményből ki lehet hozni, de fogadni lehet rá, hogy holnap, vagy a közeli jövőben új, vagy még újabb ötletét valósítja meg benne a tájékoztatás szolgáltatásban. Katalógusrendszere, amely eddig 34 (!) -féleképpen tárja fel a műveket, talán gazdagodik egy harmincötödikkal. A városi könyvtári munka — amit teljessé ez a nagyon részletes feltárás tett —, már mű, és bizonyítja, hogy mint minden szakmát, kétféleképpen lehet és érdemes csinálni: tökéletesen és felsőfokon, vagy sehogy.

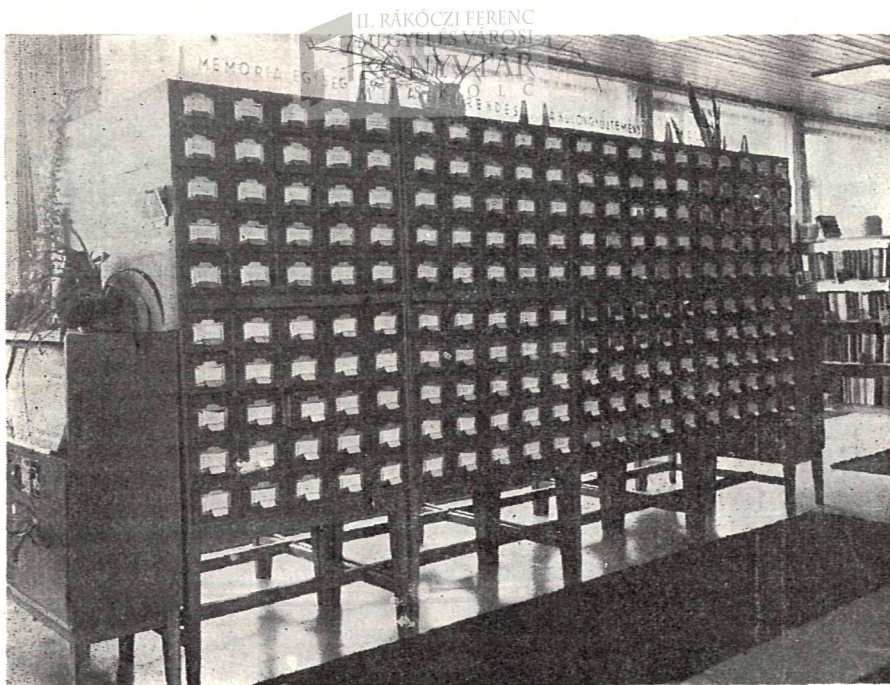
Háttérben, most feje felett Gorka vázában mezei bogáncs és gledicsiaág áll, szigorú tövisekkel. Illik az archoz és a munkájához.

Am akármilyen a jelképes szerepe a tövises gallynak, meg kell látni, hogy Attila, akire utcahosszat ráköszönnek, életét a betűkiáltó értelemnek szentelte, és mindent megtett azért, hogy az értelem is kiáltson a betű után. A látogató érezheti, hogy Attilának súlya van, képletesen és erkölcsileg van súlya.

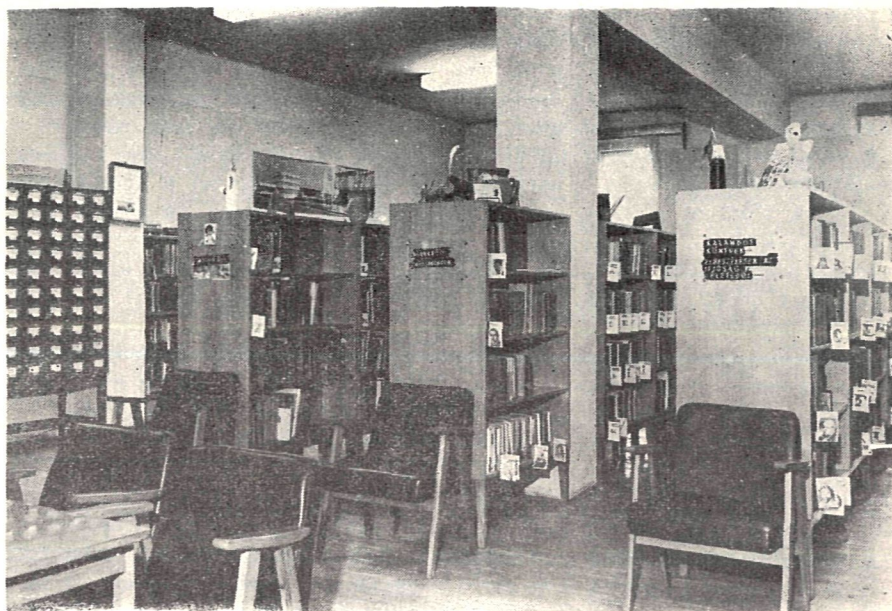
A valóságban magas, vékony és 51 kg. Tardil segíti álmához, szeduxent szed, és napi 40 Kossuthot szív. De nyugodtan fogalmaz. Az, aki sok intézményt látott már kívülről és munkájával együtt, jogot nyer arra, hogy megállapítsa, az intézmény és gazdája hatnak egymásra. Higanytermészetéből — munkatársai mondták — átadott valami nyugtalanító tobbletet, azzal a töltéssel, hogy minden munkatársát főmunkatársnak tekint a jelző minden terhével. Tudja és vallja, hogy a társadalom harmonikusan művelt egyéneket kíván feladatai megoldására, és felveti a könyvtárral szemben, hogy a társadalmi és az egyéni igényeket hozza összhangba.

A könyvtáros intelligenciája bizonyos fokig behatárolja a gyűjtőkört, de állománnyagarapításának elve, hogy a változó világban az érdeklődés megőrzésére és ébren tartására törekedve, a gyarapítás preventív legyen. Ezt elérheti a könyvtáros, ha a város fejlődésének perspektíváját ismeri, dinamizmusának irányát és jellegét is mérlegeli.

Tudjuk, hogy az elhanyagolt, színvonalatlan könyvtári szolgálat demoralizálja az olvasót, ugyanúgy a magas igényt nyújtó, kiváló könyvtári munka önmagában is magasabb olvasási igényt involvál.

A könyvtár katalógusai (Fotó: Bucsi)

A kazincbarcikai városi könyvtár gyermekkönyvtára (Fotó: Bucsi)

A statisztikák visszamenőleg arról vallanak, hogy az olvasók száma folyamatosan követte a város fejlődési ütemét, azzal szinkronban állt. A városban a klubélet kezdete a könyvtár tevékenységéhez kapcsolódik. A klub tagjai kezdetben a műszaki dolgozókból verbuválódtak. Azóta sokat differenciálódott, más és más rétegeket integrált, de a tevékenység továbbra is könyvtárcentrikus, mint általában a művelődési élet egésze a városban. Hogy a figyelmet állandóan ébren tartsa, sokat kellett produkálnia az intézménynek. Emiatt munkaterve szinte feszített, de ezt az élet és a folyamatosan épülő város igénye követelte. Sajtátja csak annyi, hogy ráhangolódott a városra, és leírta, amit érzett.

Az elmúlt évben 110 alkalommal rendezett kisebb-nagyobb kiállítást és 61 rendezvényt tartott. A művelődési ház rendezvényeit kiállításokkal teszi teljessé, vagyis a másirányú rendezvényeket is könyvtári propagandája hatása alá vonja.

Szereti a várost, magáénak vallja, de könyvtárán keresztül közelíti meg és szereti, egy neofita hevességével dolgozik érte, és mindent tud róla, amit csak egy bennszülött ismerhet és azt is, amire egy frissen érkező csak meglepetten ámul.

Helytörténeti gyűjteménye 250 kötetet tesz ki, melyből kirajzolódik a város története. Otthonosan ismeri a város dolgait, különösen azokat, amelyek a közművelődéssel kapcsolatosak.

Kazincbarcikán már magas az urbanizáció, előnyös és árnyas oldalával együtt.

Az egysíkúbb ipari munka is megteremtette a maga jellegzetes menekülési útjait, önmentési kísérleteit. Már sok a hétfégi ház, már 30 holdas parkerdőt kell telepíteni, hogy az egyoldalú ipari környezet pszichikai egyensúlya az emberi egész-

ség oldalára billenjen. A lakosságnak 1660 személyautója van, és mindezzel könyvtári problémakör is képződik, mert a szabad idő itt csapódik ki.

A könyvtár az autótulajdonosokban fellendült utazási kedvhez többféle választék szerint útikalauzt készít és ad ki: hol és mit érdemes megnézni. A könyvtár a távolban és távolról is jelen akar lenni olvasói szellemi elfoglaltságában.

A város tudatában a könyvtár állandóan jelen van. Ha valaki nem tud valamit, a legtermészetesebben veszi a telefont, vagy elmegy és felteszi a kérdést. Mert a könyvtár, a köztudat elvárása szerint, kell hogy tudja. Ilyen kérdéseket találunk a feljegyzések között: Mitől pattog a kukorica? Hány kilométerre van Ungvár, és melyik a legajánlhatóbb útvonal? Mennyi volt a napsütéses órák száma Kazincbarcikán egy adott időszakban? Melyik baptista szekta tagja Nixon? — kérdezték moszkvai látogatásakor, amikor ott felkeresett egy ilyen imaházat.

Terhes szolgálat ez? Nem. Beleépítette a város reflexeibe a könyvtár gondolatát, és ez munkájának a legnagyobb eredménye. Egy új városban a meglévő, vagy felkelthető hajlamokra építve igénnyé növelte és szokássá tette az olvasást.

A kölcsonzótérben a feljáró közelében díszként és jelképként is fehér és fekete védősisakok, mintha a városcímer folytatásaként szöktek volna a falra, majd virágok jószomszédságában saját szerzésű, feladatukat túlélte népművészeti eszközök, vajköpülő, fatál, kulacs, mázas kancsó, egy-egy tányér nagyon izléses elosztásban.

A könyvtárigazgató felírást keresem, ám csupán vezető felírású irodát találok. Íróasztalán keretbe állítva a megható szépségű galambösz öregasszony, a 80 éves Mama képe. Túl sok kapcsolata van a világhoz, hogy ne Ő legyen a legrágább.

B. TÓTH LAJOS

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Varsányi Pál fametszete

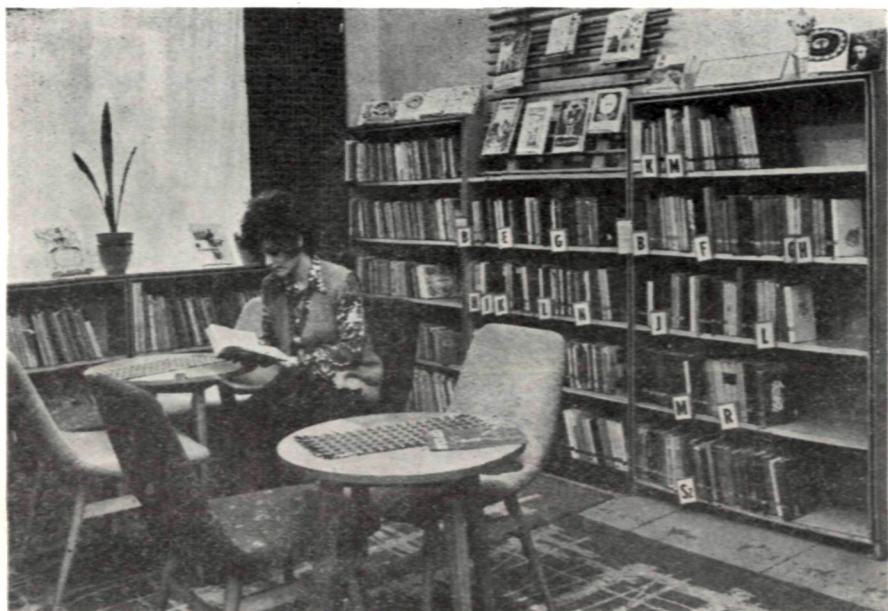
Egy vizsgálat tapasztalatai

I.

Napi munkánk végzése közben sokszor felmerül bennünk, könyvtárosokban az a kérdés, vajon amit végzünk, jól csináljuk-e? Tevékenységünk milyen mértékben szolgálja a célt, hogy minél többen vegyék kezükbe a könyvet, minél többen hasznosítsák a betűkbe, szavakba és mondatokba öntött gondolatokat. Számos mozgalom indult a könyv megszerettetése érdekében, ezért serénykedik az iskolák legtöbb pedagógusa, ezért létesült közel 25 évvel ezelőtt annyi községi könyvtár, ezért igyekeznek írónk mind tartalmasabb műveket írni, és nem utolsósorban ezért dolgozunk mi, könyvtárosok. Ha kritikusabban vizsgáljuk társadalmunk jelenlegi műveltségi szintjét, a társadalmi osztályok, illetve rétegek kultúra iránti vonzódását, és ezen belül a könyvek, illetve az irodalom — és ebbe beleértem a szakirodalmat is — iránti érdeklődését, nem megnyugtató a helyzet. Bár látszólag ellentmond ennek a napi sajtónak, folyóiratoknak mind magasabb megjelenési száma és előfizetése, továbbá a könyvkiadás imponáló adatai, mégsem kerülheti el figyelmünket az a tény, hogy lakosságunknak csak mintegy 30—35 százaléka rendszeres olvasó, továbbá a könyvtárak látogatóinak aránya legjobb esetben is csak 20—25 százalékát éri el a helyben lakók közül. Itt kell megemlítenem, hogy a könyvtári statisztikák rideg számai zömében a beiratkozott olvasók csökkenését jelzik évek

A vár, amelyben a nagyközségi-járási könyvtár elhelyezést nyert (Fotó: Bucsi)

A szerencsi nagyközségi-járási könyvtár olvasótere (Fotó: Bucsi)

IL RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR

óta. Még jó, ha ez a visszaesés lassú ütemet járul el, de vannak könyvtáraink, ahol ez a jelenség 30—40 százalékos mértéket is elér. Sok összetevője van e visszaesésnek, melynek okát kikutatni és a szükséges tennivalókat meghatározni nekünk, könyvtárosoknak, elsődleges feladatunk.

E gondolatok foglalkoztatnak, amikor a szerencsi járásban 1973 novemberében végzett komplex vizsgálat tapasztalatait szeretném közkinccsé tenni.

Vizsgálódásunk célja volt, hogy megismerjük a járás könyvtárainak tevékenységét, tárjuk fel az utóbbi évek eredményeit és hiányosságait azzal a szándékkal, hogy ahol lehet, segítsünk közvetlen tanácsadással, továbbá a megye területén összegyűjtött tapasztalatok átadásával. Ismeretes volt, hogy e terület könyvtárainak ellátottsága, tárgyi és személyi feltételei erősen lemaradtak a megyei átlagtól, továbbá az irányító szerepet betöltő nagyközségi-járási könyvtár vezetésében és szakmai működésében évekkal ezelőtt komoly problémák adódtak. Kíváncsiak voltunk, vajon az előző vizsgálat óta hogyan szilárdult meg a könyvtár vezetése, miképpen sikerült az intézmény helyi tevékenységét megjavítani, a hálózati-módszertani munkát hatásosabbá tenni, mennyiben érvényesül az irányító munka a községi könyvtárak működésében?

A vizsgálatban összesen tíz munkatárs vett részt. A vizsgálati szempontok mindenre kiterjedőek voltak, most azonban a teljesség mellőzésével csak a legfontosabbakat emelem ki. Három részre tagoltuk a vizsgálandó területet:

1. a szerencsi nagyközségi-járási könyvtár helyi tevékenységére;
2. a járási könyvtár hálózati irányító munkájára;
3. a községi könyvtárak működésének elemzésére.

E cikk, terjedelmi okok miatt, nem vállalkozhat az összes vizsgálati eredmény publikálására, és szándékom is inkább csak a hálózati-módszertani irányító tevékenységre és a községi könyvtárak működésében megnyilvánuló hatásának bemutatására kíván korlátozódni.

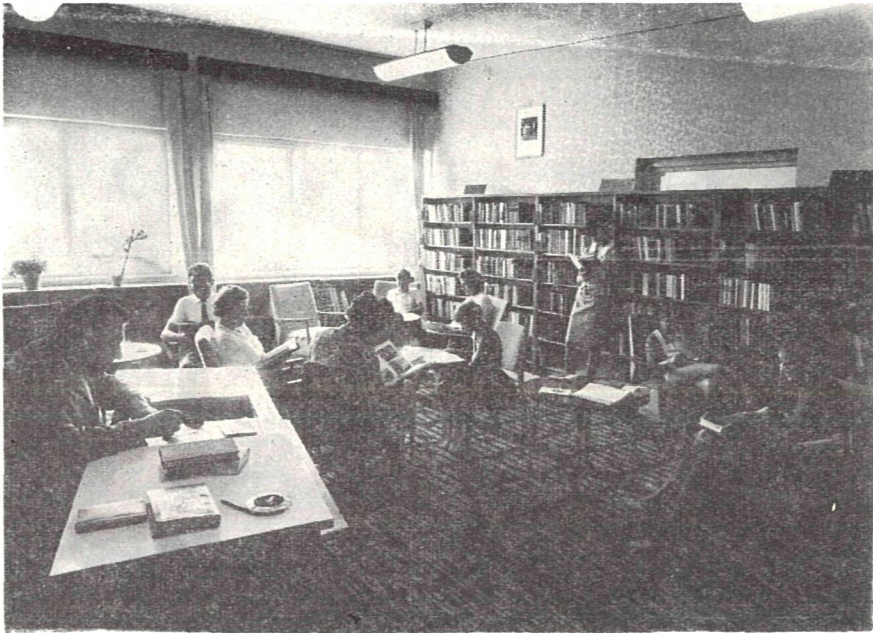
A fenti pontok figyelembevételével tartott vizsgálódás átfogó képet kapott a járás könyvtárainak utóbbi években tanúsított működéséről. Írásom nem ragaszkodik szorosan a vázolt pontok sorrendiségéhez, az egyes témák fontosságának megfelelően kiemel, vagy el is hagy egyes részterületeket.

Ezekután lássuk a vizsgálat során szerzett tapasztalatokat. A legutóbbi vizsgálat óta a járási könyvtár vezetésének problémája megoldódott. A jelenlegi igazgatónak nem kis nehézségek árán sikerült már elfogadható mértékben kimunkálni a munkaköri felosztásokat és a könyvtár ügyrendjét. A helyi tevékenységben komoly javulás tapasztalható. A helyi könyvvállomány gyarapítása tervszerűbb lett, bár a gyermek- és ifjúsági irodalom aránya még mindig túlzottan alacsony, mindössze 15,5 százalék. Az állományfeltárás, illetve a katalógusok szerkesztése már megbízható és folyamatos. Javult az olvasószolgálati munka is. A beiratkozott olvasók, a látogatók száma és a kölcsönzött könyvek forgalma, ha nem is nagymértékben, de emelkedett.

A felsorolt eredmények igen örvendeteseek, különösen akkor, ha számításba vesszük az állandó jelleggel megnyilvánuló létszámhiányt. Nem volt ritka eset, amikor a könyvtár dolgozóinak — betegség és tanulmányi szabadságok miatt — több mint 60 százaléka hiányzott. A kölcsönzést, lévén szolgáltatási tevékenység,

A monoki könyvtár (Fotó: Bucsí)

A tiszalúci községi könyvtár (Fotó: Bucsi)

leállítani nem lehetett, így gyakran, sőt, legtöbbször a hálózati munkát ellátó dolgozók helyettesítették a hiányzó munkatársakat.

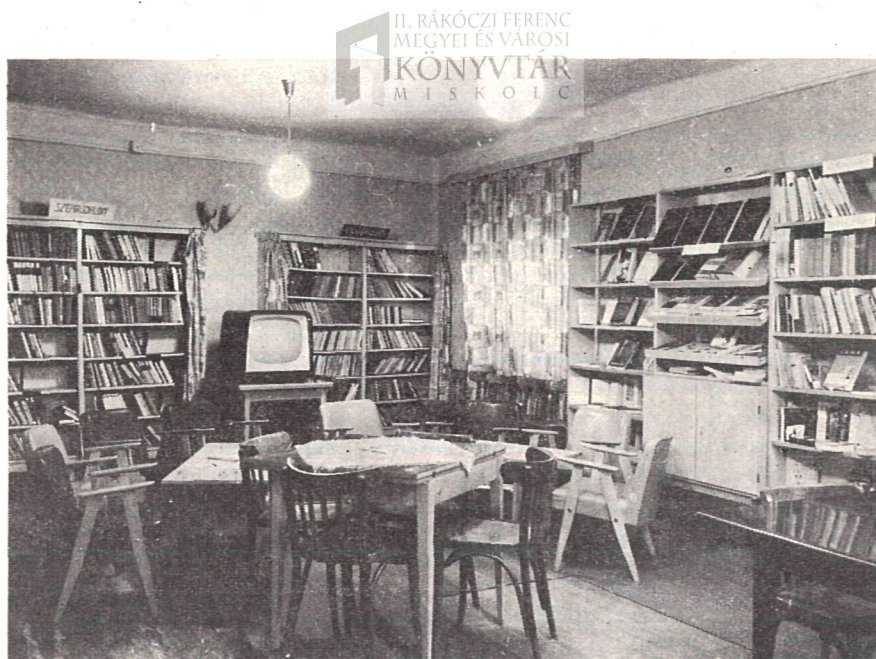
Amennyire öröndetes a járási könyvtár helyi működésének javulása, annyira problematikus a hálózati-módszertani munka vitele és a községi könyvtárak irányítása. Hárman foglalkoznak e területtel, az igazgató és két munkatársnő. Látszólag kielégítő e fontos munkaterület személyi ellátottsága, valójában azonban csak kétféle, de legtöbb esetben csak egy könyvtáros látta el a hálózattal kapcsolatos feladatokat. Nagyon sokszor előfordult viszont az is, hogy egyetlen munkatárs sem gondolhatta a községi könyvtárakat, mivel vagy mind a hárman hiányoztak betegség és tanulás miatt, vagy helyettesítették a kölcsönző könyvtárosokat. Ez a körülmény gyökeresen befolyásolta a hálózati-módszertani munka ellátását, és a továbbiakban érthetővé teszi az elemzés során feltárt negatív tapasztalatokat.

Mindenekelőtt célszerű áttekinteni a szerencsi járás könyvtári ellátottságát, az intézmények tárgyi és személyi feltételeit, továbbá működésük hatáskörét a helyi lakosság olvasás iránti igényeinek felkeltésében. A járás összes községe rendelkezik könyvtárral, így gyakorlatilag minden olvasni kívánó ember hozzájuthat a könyvekhez. Természetesen ez a lehetőség nem minden településen egyforma mértékű, mert vannak viszonylag jó ellátottsággal bíró községek, de vannak bizony olyanok is, ahol évek óta a könyvbeszerzés szünetelése miatt az olvasási lehetőség minimálisra csökkent. A járás egy lakosára jutó könyvek száma 1,75 kötet, a megyei átlag pedig 2,66 kötet. Ezek az adatok a szerencsi járás könyvvel való ellátottságának nagyfokú lemaradását jelzik.

A vizsgálat alkalmával 18 községi könyvtárat látogattunk meg. Találhatók közöttük 3000 lelkes vagy ennél több lakossal rendelkező települések és egészen kis községek is, amelyek lélekszáma az ezret sem éri el. Az ezeknél tapasztaltak alapján biztosan következtethetünk a járás helyzetére. A könyvtárak működésének alapvető feltétele, hogy milyen az elhelyezésük, mennyi alapterülettel rendelkeznek, milyen a felszereltségük, mennyi a könyvvállományuk és könyvbeszerzési összegük. A helyi lakossághoz viszonyítva a működéshez szükséges alapterülettel legjobban ellátott községek: Szegilong (14), Tiszatardos (16), Baskó (21), Sóstófalva (26) és Abaújszántó (34). A legrosszabbul ellátott községek: Prügy (193), Rátka (103), Mezőzombor (96), Erdőbénye (90) és Ekecs (83). (A zárójelben levő számok azt mutatják, hogy hány lakosra jut egy négyzetméter.)

A könyvtárak könyvvállományának alapján legjobban ellátott községek: Tiszatardos (3,80), Sóstófalva (2,82), Szegilong (2,67), Baskó (2,34) és Abaújszántó (2,23); a legrosszabbul ellátott községek: Taktaszada (1,18), Bekecs (1,19), Mezőzombor (1,19), Bodrogszegi (1,21) és Rátka (1,32). (A zárójelben levő számok az egy lakosra jutó kötettszámot mutatják.) Az állomány gyarapítására fordított évi könyvbeszerzési keret alapján megfelelő szintet elérő községek: Tarcal (3,68), Tiszalúc (3,61), Abaújszántó (3,60), Rátka (3,44), Bodrogszegi (3,43) és Tokaj (3,31). (A zárójelben szereplő számok az egy lakosra jutó forintösszeget mutatják.) Egyáltalán nem biztosítottak pénzkeretet 1973-ban könyvvásárlásra: Bekecs, Prügy, Sóstófalva, Szegilong és Tiszatardos községek tanácsai.

A járás községi könyvtárainak felszereltsége számottevően javult az elmúlt években, így a mai követelményeknek megfelelő, korszerűnek tekinthető könyv-

A legyesbényei községi könyvtár (Fotó: Bucsi)

táruk: Tiszatardos, Legyesbénye, Bodrogkeresztúr, Taktakenéz, Abaújszántó, Tiszalúc, Tarcal és Monok. A járás könyvtárainak többsége mind állományukat, mind fészereit tekintve messze elmarad a követelményektől, szinte megoldhatatlan feladatnak látszik a könyvek raktározása és a szükséges könyvtári rend biztosítása, amelyek nélkül színvonalas olvasószolgálati tevékenységet kifejteni lehetetlen. Azon intézményeknél, ahol már évek óta nincs pénz hiányában könyvgyarapítás, lassú sorvadás tapasztalható. A könyvek teljesen tönkrementek — különösen a gyermek- és ifjúsági művek —, köttetésükre nincs lehetőség, így ezek a könyvtárak mind nehezebben képesek feladatukat ellátni. Ennek egyik következménye, hogy a könyvtárakba beiratkozott olvasók száma egyenletesen és állandóan csökken már évek óta a járás területén. Lásd az alábbi kimutatást:

1969-ben 11 257 olvasó volt,

1970-ben 10 518 olvasó volt, csökkenés: 739 fő, 6,6 százalék;

1971-ben 10 182 olvasó volt, csökkenés: 336 fő, 3,2 százalék;

1972-ben 9 435 olvasó volt, csökkenés: 747 fő, 7,3 százalék;

1973-ban 9 388 olvasó volt, csökkenés: 47 fő, 0,5 százalék.

Az utóbbi négy évben tapasztalt csökkenés: 1869 fő, 16,6 százalék. Természetesen az olvasóforgalom is hasonlóan csökkent a kisközségek könyvtáraiban, bár az 1973-as statisztikai adatok megcáfolni látszanak e tendenciát. A könyvtárba látogatók száma 6,4 százalékkal, a kölcsönzött kötetek száma 5,7 százalékkal növekedett a járásban. E forgalomemelkedést a korszerűsített könyvtárak működésének javulása tette lehetővé.

(Folytatása következik!)

FAZEKAS ISTVÁN

Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban

1972 decemberében hirdette meg a Művelődésügyi Minisztérium a Petőfi-emlékbizottság támogatásával Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára a Petőfi-emlékkönyvtár mozgalmát. Az akcióban részt vevő könyvtáraknak, illetve azok fenntartóinak vállalniuk kellett, hogy Petőfi alakjának, munkásságának felidézésével nemcsak munkatervi feladatként foglalkoznak, hanem hagyományainak rendszeres ápolását, a költő kultuszának élővé tételét a jövőben is magától értetődő tennivalójuknak tekintik. Ennek érdekében a költő emlékéhez méltó könyvtári környezetet teremtenek, az irányító könyvtár segítségével felülvizsgálják állományukat, gondoskodnak a hiányzó kötetek pótlásáról, a Petőfi-irodalom minél hiánytalanabb beszerzéséről. Vállalniuk kell továbbá azt is, hogy a könyvtár külön e célra berendezett helyiségében vagy helyiségrészében állandó Petőfi-kiállítást állítanak össze a költő műveinek és a költő helyi kapcsolatainak, illetve a helyre, tájegységre gyakorolt hatásának bemutatására. A fenntartó vállalja, hogy megteremti a Petőfi-emlékkönyvtár címre pályázó intézmény szakszerű működésének feltételeit, s részére 1973 folyamán új épület emelésével, vagy a meglévő kibővítésével olyan otthont hoz létre, amely méltó Petőfi emlékéhez. Az alkalmasság szakmai elbírálásának legfőbb ismérve az, hogy a létesítmény megfelel-e a Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztéséhez c. dokumentumban előírt követelményeknek. (Ld.: Könyvtáros, 1972. évf. 708. p. G. Gy. cikkét.) Örülünk a felhívásnak. Azért is, mert járásunk lakossága szereti és tiszteli Petőfit, másrészt elmondhatjuk, hogy hagyománya van nálunk az emlékkönyvtárak létesítésének. Felszabadulásunk 25. évfordulója tiszteletére három községben — Bódvalenkén, Boldván és Felsőnyáradon — létesítettek a helyi tanácsok a Művelődésügyi Minisztérium támogatásával felszabadulási emlékkönyvtárakat.

A Petőfi-emlékkönyvtárak létesítésének ügyében felkerestük azokat a tanácsokat, amelyeknek ismertük a könyvtáráépítési szándékát, és kértük, hogy a községek lakosságának tetszését is könnyen megnyerő akció keretében fogjanak hozzá a könyvtár felépítéséhez, illetve alakítsák át úgy eredeti elképzelésüket, könyvtáráépítési tervüket, hogy azok megfeleljenek a követelményeknek.

Kérésünk Aggtelek, Lak, Hangács és Szin tanácsánál talált támogatókra. A tanácsok vezetői lelkesedtek a gondolat megvalósításáért. Megbeszélték javaslatunkat a helyi vezető testületekkel és néhány napon belül elkészítették és beküldték pályázati kérelmüket, vállalásaikat.

A megyei tanács művelődésügyi osztálya tanácsaink pályázatát támogató javaslattal küldte föl a Művelődésügyi Minisztériumba. Ezúton fejezzük ki köszönetünket a Művelődésügyi Minisztériumnak, hogy elfogadta mind a négy község jelentkezését és tanácsainkat az erkölcsi támogatás mellett anyagiakkal is segítette.

Aggtelek berendezésére	35 000, könyvre	10 000, összesen	45 000 Ft-ot,
Lak berendezésére	35 000, könyvre	15 000, összesen	50 000 Ft-ot,
Hangács berendezésére	40 000, könyvre	15 000, összesen	55 000 Ft-ot,
Szin berendezésére	30 000, könyvre	5 000, összesen	35 000 Ft-ot.

A négy község összesen 185 000 Ft támogatásban részesült.

Községeink anyagi lehetőségeihez viszonyítva nagy összeget fordítottak az emlékkönyvtárak létrehozására: Aggtelek 70 000, Hangács 160 000, Lak 120 000, Szin 130 000 forintot. Ezen felül jelentős a lakosság által végzett társadalmi munka értéke is.

Az emlékkönyvtárak közül ez ideig a szini és az aggteleki készült el, és kezdte meg a működését. A másik kettő 1974-ben kerül átadásra. A következőkben a felavatott két könyvtárat mutatjuk be.

A szini Petőfi-emlékkönyvtár

Szin 1000 lelkes közös tanácsú székhelyközség. Három társközség: Szinpetri, Szögliget és Tornakápolna tartozik körzetéhez. Könyvtára egy múlt században épült nedves magánlakásban volt. A rossz körülmények ellenére is, eredményeit tekintve a járás jó könyvtárai közé tartozott. A szini emberek szeretnek olvasni, ezért egyre sürgetőbbé vált a könyvtár körülményeinek megjavítása. A tanács a Petőfi-emlékkönyvtári pályázatban az alábbiakat vállalta:

1. A művelődési terem bővítésével egy 55 négyzetméter alapterületű könyvtárat épít.
2. A lehető teljességgel gyűjti a Petőfi-irodalmat, és az emlékkönyvtár jellegének megfelelően, állandó kiállításon mutatja be a költő műveit.
3. Minden évben 200 kötet könyv beszerzéséhez szükséges keretet biztosít.
4. A könyvtárnak az eddigi heti hat óra nyitva tartási idejét heti kilenc órára növeli, és a távlati fejlesztési irányelveknek megfelelően minden évben tíz folyóirat előfizetését biztosítja.

A könyvtár a tanács vállalása szerint elkészült. Funkcionálisan jól kapcsolódik a művelődési otthon többi helyiségéhez. Az épület nagy előteréből nyílik a könyvtár. Az első helyiségben helyeztük el a gyermekirodalmat, és a folyóiratokat. Itt van a ruhatár, és itt történik a kölcsönzés. A belső teremben helyeztük el a felnőtteknek szánt könyveket és a kézikönyveket. A kézikönyveket úgy helyeztük el,

A szini Petőfi-emlékkönyvtár (Fotó: Slezsák)

A szini Petőfi-emlékkönyvtár (Fotó: Slezsák)

hogy a külső helyiségből a gyerekek is könnyen elérhessék, használhassák. Ennek a belső teremnek a legszembevetőbb részén — a bejárati ajtóval szemben levő falon — kapott helyett, nemzetiszínű selyemdrapéria fölött Feledy Gyula Petőfi-rézkarca, és alatta a Petőfi-kiállítás. A Petőfi-kép köré három fontos évszámot írtunk: 1823, 1849 (a költő születésének és halálának éve) és 1973 (a költő születése 150. évfordulójának, illetve a könyvtár avatásának éve).

A könyvtár 2900 kötetes állományát sajtó tervezésű idomvas és fenyődeszka kombinációjával készített, falhoz erősített állványokon 100 polcfolyóméteren helyeztük el.

Az intézmény 1973. december 17-én, a község felszabadulásának 29. évfordulóján került átadásra. Avatóbeszédet Lázár Jenő, a B.-A.-Z. megyei Tanács Edelényi járási Hivatalának elnöke mondott és átadta a könyvtárat Tóth Sándornak, a községi tanács titkárának. Tóth Sándor meleg szavakkal mondott köszönetet mindazoknak, akik a könyvtár létrehozásában a községnek segítséget nyújtottak. Külön megköszönte a Művelődésügyi Minisztérium anyagi támogatását és az Edelényi járási Könyvtár munkatársainak szakmai, módszertani segítségét.

Az ünnepet a helyi úttörők Petőfi-műsora tette színesebbé. A községi tanács megtartotta ígéretét, az 1974-es költségvetésben biztosította a szükséges keretet. Restyánszki Bertalan, a helyi tsz elnöke az avatás utáni beszélgetés során elmondta, hogy a könyvtár létrehozásához ugyan a tsz nem adott anyagi segítséget, de a jövőben a működéséhez rendszeres anyagi támogatást nyújt.

Kovács Pálné tanítónő, a könyvtár tiszteletdíjas vezetője heti háromszor háromórás nyitva tartással megkezdte a kölcsönzést. A múlt évben 230 fő, a lakosság 23 százaléka volt rendszeres olvasója a könyvtárnak. Nagy az érdeklődés az új könyvtár iránt, sokan látogatták meg már olyanok is, akik korábban csak a gyerekeket küldték el könyvért.

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtár

Aggtelek 900 lelkes kisközség az edelényi járásban. Világhírű cseppkőbarlangja az ország egyik híres idegenforgalmi nevezetessége. 1845 májusában felvidéki útja során Petőfi is ellátogatott a községbe és megcsodálta a cseppkőbarlangot, a természetnek ezt a szinte egyedülálló képződményét. Petőfi útijegyzetében is leírta aggteleki élményeit. A Baradla-barlang bejárata mellett emléktábla őrzi a látogatás emlékét.

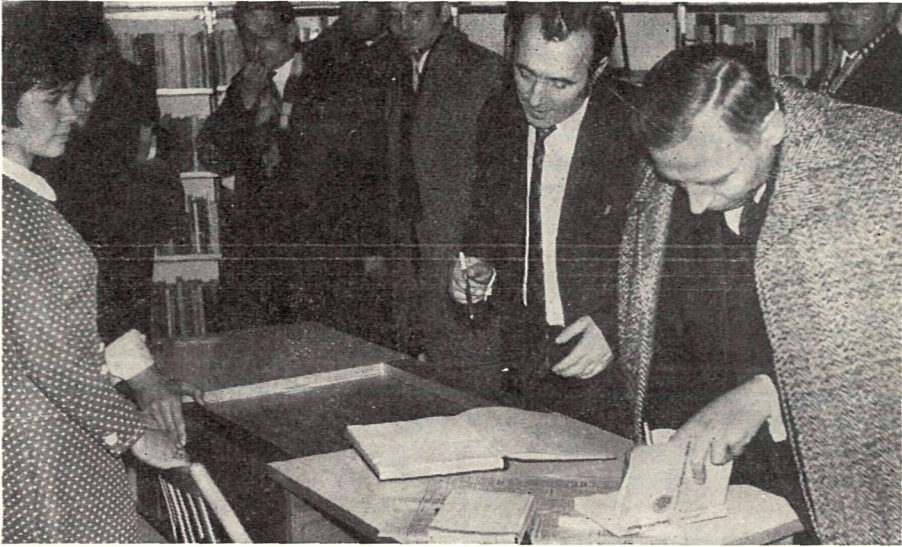
Tíz évvel ezelőtt a község műemlék jellegű iskolájának átalakítása révén szép, korszerű művelődési otthon épült. Ebben kapott helyet egy 26 négyzetméter alapterületű helyiségben a könyvtár. A könyvtár az elmúlt tíz év alatt nagyon sokat fejlődött. A könyvvállomány elhelyezése egyre nagyobb problémát jelentett. Ez is a bővítést sürgette az intézménnyel eddig is jó gazda módján sokat törődő tanácstól. A község büszke Petőfi hagyományára. Ezért döntött a Petőfi-emlékkönyvtár létesítése mellett. A tanács számot vetve lehetőségeivel, a pályázat megnyerése érdekében az alábbi vállalást tette:

1. Ápolja a Petőfi-hagyományokat, gyűjti a Petőfi-irodalmat és állandó kiállításon mutatja be azokat.
2. A könyvtár számára biztosítja a Szakmai irányelvekben előírt 55 négyzetméter alapterületű helyiséget.
3. A könyvtár nyitva tartási idejét heti hat órától nyolc órára emeli.
4. 1974-től költségvetésében biztosítja az évi 200 kötet könyv beszerzéséhez és 10 folyóirat előfizetéséhez szükséges pénzközetet.

A tanács megvalósította vállalását. A könyvtár a művelődési házon belül egy szép, világos, 56 négyzetméter alapterületű helyiségbe került. Ez a könyvtárterem egy négyszárnyú üvegajtóval egybenyitható a mellette levő klubszobával. Berende-

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtár (Fotó: Slezsák)

Simon István Kossuth-díjas költő dedikál az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtár avatásán (Fotó: Slezsák)

zése modern Merabona könyvvállványokkal és célszerűen megválasztott típusbútorokkal történt.

A könyvtár legszembeütőbb, legkiemelkedőbb díszítő eleme egy nemzetiszínű zászló alatt elhelyezett Petőfi-mellkép, két fontos évszámmal (1823 és 1973).

A könyvtár avatása 1974. január 9-én volt. Simon István Kossuth-díjas költő, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa Elnökségének tagja, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet. J. Bódis Istvánné, a helyi tanács titkára vette át az intézményt. Ezt az irodalmi színpad ünnepi műsora követte. Hegyi Imrénnek, a HNF megyei titkárának zárszava után az ünnepség résztvevői megtekintették a könyvtárat, majd megkoszorúzták a barlang bejáratánál levő Petőfi-emléktáblát. Az avatáson a helyi lakosokkal együtt részt vettek megyénk nagyközségi tanácsainak és nagyközségi népfrentbizottságainak elnökei, akik ebben az időben Aggteleken tartózkodtak a HNF megyei bizottsága által rendezett tanfolyamon.

A könyvtár heti nyolcórás kölcsönzési idővel megkezdte működését.

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtárat, a HNF Országos Tanácsának javaslatára, az Olvasó Népert mozgalom báziskönyvtárává szeretnék fejleszteni. Jó lenne, ha a közeljövőben lehetősége nyílna a fenntartónak a nyitva tartási idő további növelésére, hogy a szép könyvtárat a helyiek is és az Aggteleken üdülő nagyszámú község is minél jobban kihasználhassa. Így lenne igazán méltó Petőfi emlékéhez.

SLEZSÁK IMRE

Könyvtári rendezvények a miskolci járásban

A könyvtári munka igen mozgalmas időszaka az év utolsó negyedéve. Számos lehetőség kínálkozik az olvasás népszerűsítésére, az olvasók irodalmi és szakműveltségének, művészi ízlésének formálására. Gazdag, változatos könyvtári programot valósítottunk meg az őszi könyvhónap keretében is. Témájuk és formájuk szerint az alábbi rendezvényeket tartottuk:

- 1 műszaki ankétot (a jelenlevők száma 30 fő);
 - 1 honismereti ankétot (a jelenlevők száma 60 fő);
 - 2 szakíró—olvasó találkozót (politikai; a jelenlevők száma 80 fő);
 - 1 filmankétot (az általános iskola felső tagozatos tanulóinak);
 - 1 irodalmi vetélkedőt (a jelenlevők száma 70 fő);
 - 1 Csokonai-emlékestet (a hallgatók száma 150 fő);
 - 1 író—olvasó találkozót (a jelenlevők száma 105 fő);
 - 4 irodalmi estet (a jelenlevők száma 150 fő);
- Összesen: 12 rendezvényt 645 résztvevővel.

Arra vonatkozóan megbízható adataink nincsenek, hogy a 645 látogatóból hány volt könyvtári olvasó, vagy hány lett azzá. Ez utóbbi vizsgálata a jövőre nézve külön feladatot ad, hiszen végső soron azért törekszünk változatos, érdekes, színvonalas rendezvények megtartására, hogy egyre több dolgozót nyerjünk meg könyvtári olvasónak.

Érdemes azt is megvizsgálni, hogy mennyi volt a felsorolt rendezvények költsége:

A háromnapos Csokonai-rendezvény költsége: 11 300 Ft volt. A költségekhez hozzájárult a HNF járási bizottsága, a helyi tsz, a miskolci áfész, a megyei könyvtár és a Bartók Béla Művelődési Központ.

A műsoros irodalmi est költsége: 2000 Ft volt (a Bartók Béla Művelődési Központ fizette).

A szakíró—olvasó találkozó és ankét 1450 Ft kiadást jelentett. (A tsz, a Kossuth Könyvkiadó és az áfész fizette.)

Az író—olvasó találkozó 650 forintba került. (A HNF járási bizottsága fizette.)

Az őszi könyvhónapok rendezvényeinek végösszege tehát 15 400 forintot tett ki.

Úgy gondolom, az is érdekes mutató lehet, ha egy rendezvény költségkihatását is vizsgáljuk. Átlagosan egy rendezvény 1228 forintba került. Egy látogatóért 23,80 forintot fizettünk ki, kb. egy db színházjegy árát. Nem állítom, hogy az említett 12 rendezvény hatása, értéke azonos volt. Minden esetben az volt a cél, hogy színvonalas, könyvcentrikus rendezvényekkel az irodalomszeretetre neveljünk.

A Csokonai emlékére rendezett ongai napok tapasztalatait már a 73/4. számban összegeztem. A műszaki könyvhónap idején járásunkban csak Sajószentpéteren volt figyelmet érdemlő esemény.

Boldizsár Iván találkozója iránt Sajószentpéteren rendkívüli nagy volt az érdeklődés. Az író a egyszerű találkozó után a könyvtár vendégkönyvébe e szavakat jegyezte be: „Nagy szeretettel és sok köszönettel a szép és teljes napért.” A teljes nap kifejezést azért használta, mert délelőtt Mocsolyásra, délután Sajóbabonyba látogatott el, este pedig Sajószentpéteren zárult az egész napos program.

Gulyás Mihály író, a Napjaink főszerkesztője az év utolsó napjaiban Bócsón találkozott olvasóival. Erről a Déli Hírlapban a következő értékelést olvashattuk: „Gulyás Mihály megbabonázta ezt a kis közösséget. Halkan, szerényen, gesztusok nélkül beszélt. Az ő nyelvükön, az ő problémáikról — múltjukról és jelenükről. Mennyire fontos az író személyisége. Pár óra eldöntheti: továbbra is hívei maradunk-e, illetve híveivé szegődünk, vagy...” Gulyás Mihálynak mindez sikerült.

Nyékládházán politikai író—olvasó találkozó volt Vadász Ferencsel. A hallgatóság zöme a fiatal korosztályhoz tartozott. Itt is az író személyisége tette oldottá, kötetlenné a beszélgetést. Schönherz Zoltánról, mint közeli munkatársáról kezdett először beszélni úgy, ahogyan a Tenyérnyi égbolt c. könyvében olvashattuk. Mint újságíróhoz is számos kérdést tettek fel a jelenlevők, miután tudott dolog, hogy „Az ajánlott levél” rovat szerkesztője a Népszabadságnál. Társadalmi életünkben előforduló negatív jelenségekről is tanulságos eseteket tudott elmondani. Ez a találkozó is nevelő hatású volt.

A műsoros irodalmi estekkel (Sajópálfalán, Hernádkakon, Mályiban és Berzéken) a bejáró munkások kulturális nevelését, szórakoztatását kívántuk előmozdítani. Ehhez járult hozzá a Bartók Béla Művelődési Központ, amikor a költségeket teljes egészében vállalta.

Az őszi könyvhónapok rendezvényeit összegezve, szeretném hangsúlyozni, hogy a számszerűsége való törekvés nem volt öncélú, a lehetőségek megragadása adott indítékot a fáradságos munka vállalására.

SERFŐZŐ JÁNOS

A megyei és a járási könyvtár vezetői az aggteleki Petőfi emlékkönyvtárban
(Fotó: Slezsák)

Könyvgyűjteményből könyvtár

II.

Könyvpropaganda irodalomórán

Bóka László professzortól láttam először, s azóta magam is csinálom — kartársaimnak is ajánlom —, hogy óra elején amolyan könyvszemlét tartok. Részben friss, újonnan megjelent, érdekes műveket ajánlok a gyerekeknek. Felhívom figyelmüket arra, hogy a könyvtárban megtalálják a bemutatott könyveket. Legtöbbje már ott elkel az órán, hiszen nemcsak beszélék a könyvről, hanem meg is mutatom, kézbe adom, s minthogy legtöbbször magammal viszem a kölcsönzési füzetet, a dolog adminisztrációs részét is ott helyben elintézzük. Bevált módszer az is, hogy az éppen soron levő témához kapcsolódva viszek be régebben megjelent híres író, középiskolában kevésbé emlegetett művét (pl. Babits: A gólyakalifa), vagy kortörténeti ismeretekhez szükséges műveket, pl. Déryné naplóját a reformkori irodalom történetéhez; Malaparte Kaputt c. művét, Radnótihoz; „Halotti beszédek latin és magyar nyelven, Kolozsvár, 1770.” c. könyvet Csokonaihoz (vö. A lélek halhatatlansága); Pulszky Ferenc kisebb dolgozatait, Eötvösnek A falu jegyzőjéhez és a Corpus iuris Hungarici azaz Magyar törvénytár 1000—1526. évi törvénycikkekkel c. művet; a Tankönyv a Kolozsvári Királyi Tud. Egyetem számára. Bp. 1899. című munkát Ady életrajzához „mellékelem”.

Természetesen ez a könyvpropaganda elsősorban a könyvtáros tanár számára adódó lehetőség, hiszen ő ismeri legjobban a könyvtár állományát. Munkaközösségi gyűléseken azonban a módszerek és lehetőségek ismertetésével a többi irodalomszakost is be lehet vonni ebbe a munkába.

Könyvpropaganda faliújságon, iskolarádióban

Bizonyára minden iskolában van lehetőség arra, hogy önálló faliújságja legyen a könyvtárnak. Itt ismertethetjük az új könyveket, felkelthetjük az érdeklődést a régi könyvek iránt. Mi kb. kéthónaponként cseréljük a faliújság cikkanyagát. Eddig a következők jelentek meg:

Szeptemberben (nevezzük 1. számnak a faliújság 1972/1973. évfolyamában) amolyan lelkiismeret-ébresztőnek szántam a következő cikkeket: „Néhány adat könyvtárunkról” (a könyvek száma 11 710 kötet, az iskolai költségvetésből évi 10 ezer Ft-ot fordítunk könyvvásárlásra, az iskola tanulólétszáma 736, az 1971/72-es tanévben mindössze 208 tanuló kölcsönzött kb. 1200 könyvet, a könyvtár kölcsönzési időpontjai, a könyvtárvezető tanár neve, az ifjúsági könyvtárosok neve); „Tudod-e, milyen értékes régi könyvek vannak könyvtárunkban?” (Néhány érdekesség, ritkaság felsorolása); „Nézd meg a régi könyvek kiállítását a tanári könyvtárban!”; „Új beszerzéseink” (mellékletként kifüggesztettem egy Új Könyvek füzetet). Dekorációként híres embereknek a könyvről mondott szavai és két olvasó nőt ábrázoló rajz (diákok készítették) díszítette a faliújságot.

A 2. szám novemberben, az iskolai könyvhónap eseményeiről készült. Ismertettük a „Kell a jó könyv” pályázat eredményeit; beszámolt a pályázatról iskolánk tanulója, a jó helyezést elért Úveges Judit. Ismét szerepelt az új beszerzéseink jegyzéke. Tájékoztatót adtam arról, hogy a kölcsönzési füzeteket a félévi konferencia

előtt átadom a magyartanároknak. Dekorációként „Ex libris”-kiállítást rendeztem. Hiányos évfolyamú, régi Könyvtáros, Könyv és Nevelés c. folyóiratokból kivágott ex libriseket ragasztottam kartonpapírra, s erre írtam rá, mit jelent ez a latin kifejezés, kinek a műve a látható ex libris. Bemutattam néhány olyan ex librist, amely könyvtárunknak magánkönyvtárból származó, ajándékozás útján hozzánk került könyvében van, pl. az Abrózi Ágostontól származóknak).

A 3. szám (januárban) *Petőfi*-arckép címet viselte. Petőfinek a mi vidékünkre vonatkozó művei (két vers, Széphalom, Kazinczy Gáborhoz, a X., XI., XII., XIII. sz. útilevél), *Petőfi*-irodalom a könyvtárunkban (a teljes, nálunk megtalálható szakirodalom felsorolása Gyulai Páltól Pándi Pálig, összesen 42 mű, a meglevő példányszám feltüntetésével), valamint a könyvtárunkban megtalálható folyóiratok ünnepi *Petőfi*-számának felsorolása szerepeltek a faliújságon.

A 4. szám most készül. Tartalmazza majd az iskolavezetőség által meghirdetett pályázatot iskolaújságunk címlapjának grafikai megoldására; felhívást arra vonatkozóan, hogy a diákok írják meg elképzeléseiket arról, mit tartalmazzon iskolánk tervezett évkönyve; beszámoló irodalmi színpadunk március 15-i előadását megelőző könyvtári kutatómunkáról; felhívás a költészet napjáról való megemlékezésre; diákköltőink versei; beszámoló a megyei szép kiejtési verseny előkészületeiről, amelyet iskolánkban rendeznek meg; irodalomjegyzék a versenyre való felkészüléshez felhasználható szakirodalomról és hanglemezekről.

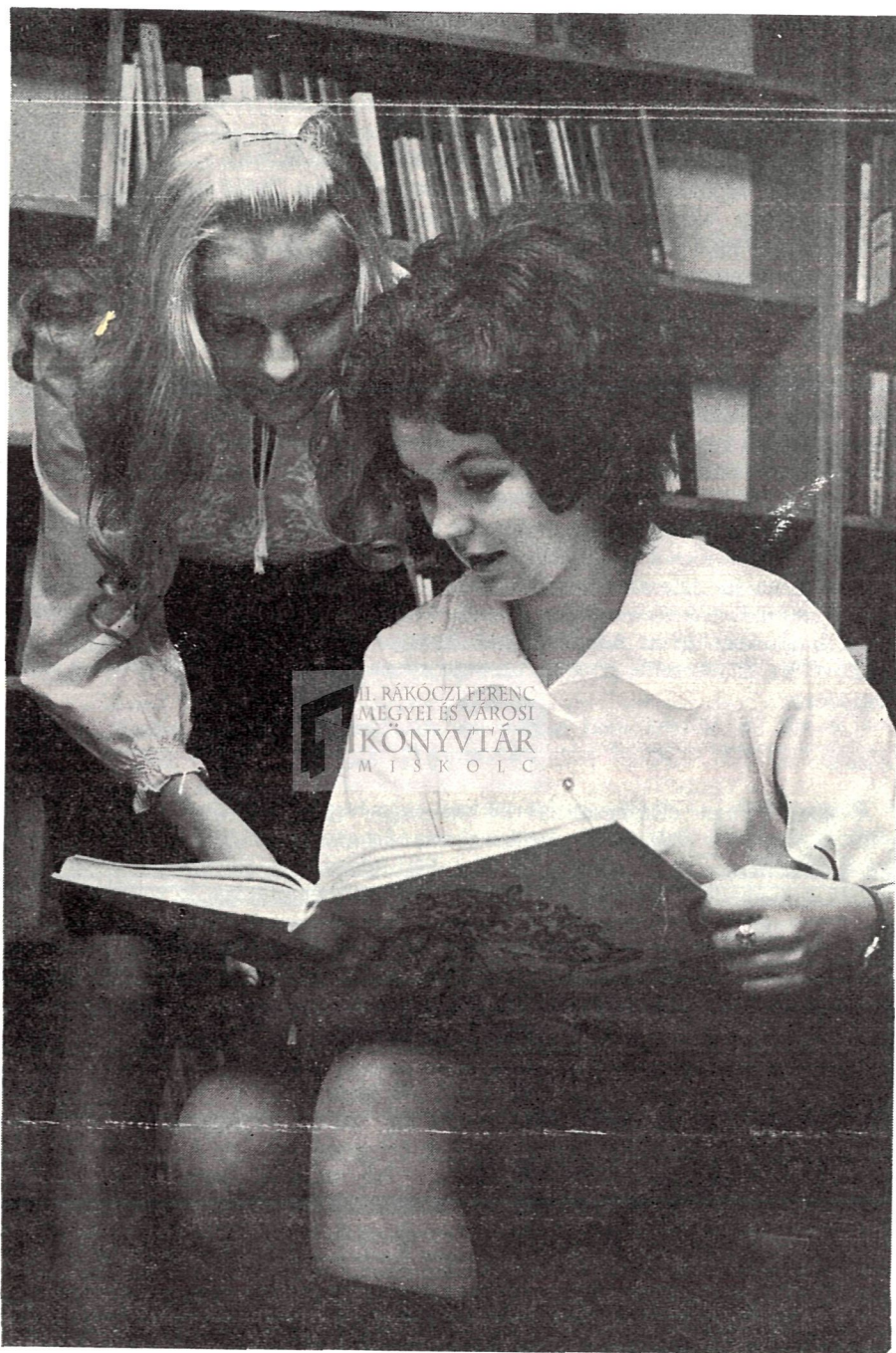
Március 11-től jelentkezik rendszeresen, mindennapos adással iskolánk rádiója. A csütörtöki adásidő (háromnegyed 8-tól 8-ig) a könyvtáré. A tv ajánlásaiból s a Téka c. műsorából átvett módszerekkel igyekszem ismertetni új könyveinket, folyóiratainkat, az érdekesebb cikkek, könyvkritikák elolvasásával felkelteni a tanulók érdeklődését.

Kiállítás

A könyvtárban elhelyezett tárlókban természetesen a legértékesebb és legrégebbi könyveknek van helye. Szükség van azonban a kiállítás anyagának időnkénti felfrissítésére, kicserélésére. Eddigi kiállításaink Kazinczy- és Kossuth-relikviákat tartalmaztak, majd a legrégebbi könyvek bemutatása következett a XVI. századi anyagból (legkorábbi egy 1510-es bázeli Aristotelész-kommentár), az idén októbertől pedig az iskolatörténetre vonatkozó anyag látható.

Az egyik tárlóban a régi diákélet kellékei (a régi diákéleten a XVIII—XIX. századot értem, s nemcsak a magyar iskolákra gondolok, hanem általában az európaiakra): szótárak (Szenczi-Molnár, Pápai Páriz, Bernolák), középiskolai tankönyvek: számtankönyv latin nyelven „in usum gymnasiorum” (Buda, 1828), poétikakönyv (1827), retorikai (1798), stilisztikai tankönyv: Gradus ad Parnassum (1827), rímshótár magyar nyelven a poétikai osztályok tanulóinak számára (Miskolc, 1832), latin grammatikai példatár (1821). Ezekon kívül a hallei joghallgatóknak írt polgárjog (1748), a lausanne-i természettudományi kar hallgatói számára írt, építészettel kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat tartalmazó könyv (1742), Bartholomeus Köhn von Sulzbach orvosi könyve a pfalzi választófejedelemség kirurgusai számára 1588-ból, amely anatómián, gyógyszerészen és beteges tünetek leírásán kívül kozmetikai kérdésekkel is foglalkozik (pl.: a kopaszodás megszüntetése, hajfestés), sajnos, német nyelven, s így az érdekesebb passzusokat le kell fordítani. (A németül tanuló diákok sem ismerik már a gót betűket, nem szólva a stílusról.)

Olaszópár

A másik tárlóban saját iskolánk történetéről valló dokumentumokat mutatunk be: a már említett Kossuth nevét tartalmazó anyakönyvet; egy különlenyomatot, címe: Szózat a sátoraljaújhelyi tanuló ifjúsághoz az 1844—45 iskolai év kezdetén, írta Hutter Antal gimnáziumi igazgató (Kassa, 1844) — tehát egy igazgatói évnívó beszéd; egy 1857-ből való földrajzkönyv, melyet egykori kartársunk, Matusik Nep. János piarista ny. r. tanár írt: „Az ausztriai közbizalom honisméje”; az iskolai önképzőkör már említett jegyzőkönyve 1909-től 1911-ig, s egy-egy példány a későbbi évkönyvekből.

Nemcsak a tanulók, hanem iskolánk vendégei is mindig érdeklődéssel nézik ezt a gazdag kiállítási anyagot.

Be lehet vonni a könyvek propagálásába a szakkörvezető tanárokon kívül a *politikai vitakörvezető* diákokat, hiszen egy-egy foglalkozás témája történelmi, filozófiai alapismereteket és olvasottságot követel. A KISZ-vezető tanárral egyetértésben rávettük a vitakörvezetőket arra, hogy előzetes könyvtári búvárkodás után ők is — akárcsak a tanárok az órákra — egy csomó könyvvel állítsanak be a vitakörre, s azokat osszák szét a következő foglalkozás anyagáról beszámolót tartók között. (Természetesen magukkal viszik az illető osztály kölcsönzési füzetét is.) Az itt ajánlható könyvek persze nem annyira a régi, mint inkább a korszerű szakirodalomból valók, esetleg érdeklődést felkeltő színes kiadványok, fotóalbumok, pl. Bokor: Századunk képei, A világtörténelem képekben stb.

A könyvtár kölcsönzési forgalmának fellendítése érdekében (s a gyűjtemény közkinccsé tételéért) csak az idén indítottam meg a fentiekben vázolt „több frontos támadást”. Ezek eredményességét statisztikákkal egyelőre nem tudom igazolni, remélem azonban, hogy a siker nem marad el.

II. RAKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

KATONA REZSŐNÉ

Gyermekfoglalkozás a megyei könyvtárban (Fotó: Bucsi)

Könyvtáraink a korszerű didaktikai célok szolgálatában

Korunkban az ismeretszerzés egyetemes és iskolai vonatkozásait — egyebek mellett — az információelmélet kutatja. E tudományágak igen sok és hasznos megállapítását érvényesíti az iskola, amikor tanulslélektani, általános didaktikai és más szempontból elméleti és gyakorlati választ keres az oktatás-nevelés sokszínű folyamatának megoldására.

Az ismeretszerzés egyik aktuális kérdése, hogy az írásbeli információk — könyvek, könyvtárak — milyen szerepet játszanak a megismerési folyamat (tanulás-tanítás) didaktikai értelmezésében. Erre a kérdésre próbálunk választ keresni e rövid cikk keretében.

I. Az írásbeli információk történelmi jellege

Az emberek, a társadalmak és a nemzetek érintkezésében az írásbeli információ több ezer éves múltra tekint vissza. Mint ismeretes, az egyes népeknél már az ősközösségi társadalom végén kialakul az írásbeliség valamilyen fajtája. A későbbi korokban használt, megfejtett és meg nem fejtett írásbeliség — képirás, ékírás, rovásírás — igen gazdag „könyvtári” anyagot hagyott ránk örökül. Elég utalni az egyiptomi fáraók agyagra és papiruszra írt „könyvtáira”, vagy Asszurbanipál ninivei könyvtárára, hogy az írásbeli információszerzés történetiségét szemléltessük.

Az írásbeliség történetének csaknem valamennyi korából maradt ránk annyi és olyan képzőművészeti alkotás, amely más oldalról is meggyőz, hogy a valóság megörökítése, megőrzése és továbbadása mindig kapcsolatban volt az írásbeli információk átvételével, megismerésével. E vonatkozásban csak kiragadott műveket említünk. Pl. Irnok Thot isten előtt és Irnok I. e. 2500-ból.

A ma közismert információrobbanás tulajdonképpen már a Gutenberg-galaxis kezdetén megtörtént mennyiségi és minőségi vonatkozásban egyaránt, s ennek hatása, uralma napjainkban is tart, noha ennek jövőjét sokan megkérdőjelelik mind az egyetemes, mind — szűkebben véve — az iskolai ismeretszerzésben.

A tanulás-tanítás egyik, a jövőben is döntően ható tényezője szerintünk: az írott valóság, amelynek informatív jellegét a pedagógia változatos módon, de mindig használni fogja, természetesen számolva egyéb információhordozók jelenlétével is. Az iskolák a könyvnyomtatás felfedezése óta váltakozó intenzitással, de mindig törekedtek valamilyen könyvtári anyag összegyűjtésére, mivel a tankönyvek szintjén mért tudásanyag mindig kevésnek bizonyult az egyéni és társadalmi igények mérlegén. Különösen azokban a korokban volt ez szembetűnő, amikor a társadalmi mozgás valamilyen eszme, eszmerendszer megvalósítását tűzte napirendre (reneszánsz, felvilágosodás, nálunk a nyelvújítás és a reformkor).

Hazánkban ma, amikor egész iskolarendszerünkben megindult a jövő ismeretszerzésének strukturális és modellbeli kutatása, soha nem tapasztalt mértékben kapnak szerepet a könyvtárak, ezeken belül is a korszerű iskolai könyvtárak. Az alábbiakban az ilyen szervezésű könyvtárak didaktikai szerepét elemezzük.

II. A mai iskolai ismeretszerzés jellege és bázisai

a) Jellege

Az iskolában ma minden fokon, de különösen az alapozó általános iskolában nagyjából az alábbiakkal számolunk. Tanulóink kétféleképpen jutnak ismeretekhez: *hagyományosan* — *auditive*, amely döntően a tanári tudásra és a tankönyvinformációra, valamint egyéb könyvi információkra épül, ma bizonyos törzs- és kiegészítő anyagok figyelembevételével.

Mi jellemzi ezt?

- az elbeszélő, megbeszélő, megvitatott szóbeliség,
- az olvasási kor előtti képi információk összegezése (alsó osztályban),
- az olvasottak logikai megismerési folyamata,
- a tanári élőbeszéd és az olvasás során megszerzett szubjektív képi és logikai látvány szintézise (felső osztályokban),
- a megismerési folyamat kétidejűsége: előbb a szó és íráskép, azután a fogalmi, tartalmi lényeg.

A másik forma: a *vizualitás*, amelynek mai iskolai érvényesülése kétféle:

- tiszta vizualitás, amelyet nem kísér minden látványösszefüggésben auditív elem (diafilmek, diapozitívek néma olvasásra szánt szöveggel vagy anélkül),
- vizuálaudítivitás, amelyet minden vagy döntő látványösszefüggésben az egyidejűség jellemez, esetleg lényegi tanári magyarázat kísér (fél- és teljes automata Aspektomát-vetítés, tanári magyarázatot illusztráló és bizonyító diapozitívek).

A vizuális megismerés nem új a pedagógiában, az előbbi korok is alkalmazták, de tömeges hatásukat csak a mai technika tette lehetővé. Miért kelnek versenyre ezek az *információhordozók a könyvinformációkkal*? Miért tapasztalják a tanárok egyre nagyobb méretekben a „*könyv nélküli*” *irodalmisságot, a tanulás nélküli ismeretrecitálás jelenségét*? Ezekre a kérdésekre a vizuális befogadás részletesebb vizsgálatával válaszolhatunk. Melyek ezek? Miért népszerűbbek olykor, mint a *könyv*?

- mert az objektív valóságot — tudásanyagot, ismeretet — vizuális élmények formájában közvetítik,
- az auditivitás másodrendű szerepűvé, kísérőjelenséggé válik,
- a megismerést — a logikait és az esztétikait egybekapcsolják — fény, szín, hang, zenei effektusok kísérik,
- optimális pszichológiai hatásokra törekszenek,
- az objektív képi látvány és a szubjektív befogadás emóciói megerősíthetik, de háttérbe is szoríthatják az értelmet, illetve egyik a másik képében jelenhet meg,
- s végül következetesen érvényesül a megismerés egyidejűsége: a képi-érzéki és a fogalmi-tartalmi.

A mai iskola tehát az auditív és a vizuális ismeretszerzés egymást kiegészítő, egymást váltó egy- és különidejűség átmeneti szakaszában van, ahol a könyvinformációk mellett számolnunk kell a vizuális információk tömegével (megfilmesített kötelező olvasmányok, filmre vitt szépirodalmi és tudományos művek stb.).

Melyek az ismeretszerzés bázisai?

A tanulás-tanítás folyamatában a jelleg és a bázis szoros kölcsönhatásban vannak. Mind jelenlétük, mind sorrendjük dialektikus. Egy dolog kétségtelen: az ismeretszerzés bázisai is bővültek és állandóan bővülnek. A hagyományosak modernekkel töltődnek fel, de mindegyiknek sajátos helye van az oktatás-nevelés folyamatában.

Melyek a legfontosabbak, hogyan csoportosíthatjuk ezeket?

- a történelmileg felhalmozódott ismeretanyag eleven bázisa: a tanár,
- a leírt ismeretek tárolói: tankönyvek, olvasókönyvek, tanulmányok, leírások, ismertetések,
- az ismeretek komplex tárházai: a könyvtárak, a személyi, családi, intézeti, területi, regionális és országos jellegűek,
- modern eszközök: minden olyan eszköz, amely betáplált információk visszaadására alkalmas,
- kísérleti helyek, gyakorló lehetőségek, műhelyek, műtermek stb.

Az ismeretszerzés bázisai között jelentős helyet foglalnak el az írásos információk.

III. Hogyan kapcsolódjon a korszerű iskolai könyvtár az ismeretszerzés jellegéhez és bázisaihoz?

Az iskolai könyvtár olyan bázis, amelynek nemcsak lehet, de kell is alkalmazkodnia a megváltozott körülményekhez. *Mindenekelőtt olyan állománnyal kell rendelkeznie, amelyet, egyebek mellett, pedagógiai szempontok határoznak meg.* Nem lehet idegen, *mint ahogy nem is az, hogy a könyvtár auditív és vizuális információhordozókat is tároljon, ajánljon, kölcsönözzön, rendezvényein megszólaltasson, alkalmazzon.*

Az állomány-összeállítás további feladata lehet, hogy az egyes szaktárgyak (szaktárgycsoportok) törzs- és kiegészítő anyagához mind a tanárok, mind a tanulók számára biztosítson változatos és színes könyv- és egyéb információkat.

A tanár kezében minden tankönyvön túli segítség a korszerű ismeretszerzés eszköze lehet, amellyel több didaktikai feladat megoldható. Ezek közül csak néhányra mutatunk rá:

- a műrészlet és a teljes mű, az egyes alkotás és az életmű összefüggéseinek megmutatása,
- a tudományos tétel, igazság szélesebb körű történeti, gazdasági vonatkozásainak összegyűjtése,
- érdeklődésfelkeltés, kutatási vágy, alkotómunkára buzdítás.

Az iskolai könyvtár az ismeretszerzés jellegét és bázisát egyszerre befolyásolhatja:

- a vizuális megismerés általánosítója, összegezője, kiegészítője lehet,
- egyensúlyt teremthet az auditív és vizuális megismerés között,
- befolyásolhatja a tanárokat, hogy tudatosabban éljenek a könyvtár adta lehetőségekkel.

Nagyon kívánatos, hogy a könyvtári információk olyan légkört sugalljanak, amelyben otthon érzik magukat a tanulók: helybenolvasás, játéklehetőségek stb.

Csak akkor érhetünk el megfelelő eredményeket, ha a könyvek és audiovizuális

eszközök nem egymás helyett, hanem egymás mellett termékenyítik meg mind a szűkebben értelmezett ismeretszerzést, mind a sokszínű és változatos szórakozást.

IV. A könyvtárak speciális pedagógiai funkciói

Évtizedünkben az iskolai gyakorlat az eredményesebb tudás és hatékonyabb nevelés elérése érdekében szakít a döntően memorizálásra épített ismeretátadással. A korszerűsítési törekvések egyik eredménye: a kabinetrendszerű szaktantermi oktatás.

Máig sem eldöntött kérdés, hogy milyen legyen a kapcsolat az iskolai könyvtárak és a működő kabinetek között. Szerintünk semmilyen megkötés, egyoldalúság nem érheti el a kívánt eredményt. A kialakult helyi igények és lehetőségek alapján az együttműködésnek nagyjából három típusát ismerjük:

- a) az iskolai könyvtár alkalmi kölcsönzést végez tanulónak és tanárnak egyaránt (egyéni kölcsönzés),
- b) a szakirányú könyveket a szakterem kölcsönzi osztályonként egy témában, amelyből a tanár szabad kölcsönzéssel ki is elégítheti a spontán érdeklődőket (kvantumos kölcsönzés),
- c) a könyvtár tölthet be bizonyos szaktermi funkciókat megfelelő mennyiségű indukciók birtokában.

Természetesen más formák is elképzelhetők, de mind a tanulói, mind a tanári érdekek egyre sürgetőbben azt kívánják, hogy *a korszerű iskolai könyvtár minél többször és minél szélesebb körben lépjen ki az intézmény jellegből, s vállalja a pedagógiai követelmények eszközzerepét.*

Mint ismeretes, a szaktermekben a könyv nem az egyedüli indukció. Valamennyi tárgy sajátos anyagához készült vagy készített képi, természetutánzó, életfunkciót és életjelenséget szemléltető, történelmi, irodalomelméleti jelenség, makettek, ábrák, diagramok és grafikonok világában a könyv mint indukció egy a sok közül. Mégis ez a szerep efféle *primus inter pares*, hiszen minden más információhordozó szoros kapcsolatban van a könyvekkel is.

Még szorosabbra fogva az elmékedést, különösen a magyar- és a történelem-szakkörök váltak még „könyvéhesebbé”, hiszen pl. *a történelemtanítás didaktikai jellege alaposan megváltozott* a tananyagcsökkentés óta. Ez ma így hangzik: „Az általános iskolai történelemtanítás didaktikai jellegét mindvégig, de differenciáltan a történettánnál alapuló történelemtanítás határozza meg.” (Ált. iskolai tantervek módosítása — történelem — 11. lap.)

Történetet többféle indukció sugároz, de az *igazán történetnek nevezhető anyagot a könyvek adják*: források, memoárok, szemelvények, képes történelmi sorozat, történelmi regények, novellák, eposzok stb.

A magyar irodalmi és nyelvi szaktantervek számára, de véleményünk szerint minden narratív és művészi szakkör részére ma fokozott szerepe van a könyvinformációnak. Miért? Többek között azért is, mert a *ma és a holnap ismeretszerzését több pártdokumentum az önművelődési készség birtokában elsajátított tudásban fogalmazza meg.*

Az elmondottak törvényszerűen felvetik azt a kérdést, hogyan működjenek még eredményesebben a korszerű iskolai könyvtárak? A kölcsönzésen és más rendezvényen túl mi lehet a funkciójuk?

Szerintünk a *könyvtárak* a fentiek mellett az oktató-nevelő munka *mindennapi alkotóműhelyévé válhatnak*, ha vállalják a korszerű *didaktikai igények kielégítését.*

Ehhez többek között az kell, hogy a könyvtárpedagógiát gyermekközpontúbban közelítsük meg. Ennek érdekében szükséges, hogy a könyvtár az egész iskola rendelkezésére álljon:

- az összefoglaló-rendszerező órákon,
- az úgynevezett irodalmi műsorórákon (az ismétlésnek ezt a változatát a tananyagcsökkentés után a tanmenetjavaslatok elő is írják),
- a szakköri foglalkozások alkalmaira,
- az úttörők szakpróba-követelményeinek teljesítésében.

Ezeknek az igényeknek csak úgy felelhet meg a könyvtár, ha az iskola önálló könyvtári órarendet készít, ami része lehet az általános órarendnek, esetleg a szaktermek órarendjének.

Az így szervezett iskolai könyvtárban a tanulói önállóság számos új formája érvényesülhet:

- könyvtárban tartott irodalomóra, de más tárgyak órái is,
- csoportos és differenciált foglalkozás az egyéni teljesítőképességek figyelembevételével,
- készülés a fent említett műsorórára.

Az önállóság a készségterületek bizonyos integrációját is megköveteli, amelyeket csak könyvtári környezetben lehet igazán megvalósítani.

Az iskolai könyvtárak korszerűsége sokrétű feladatrendszer megvalósításából tevődik össze. Csak a sokoldalúság biztosíthatja azoknak az igényeknek megvalósítását, amelyek végső fokon a sokoldalúan fejlett személyiségideált vannak hivatva kimunkálni. E törekvések *egyik összetevője: az olvasóvá nevelés.* A 10—14 éves tanuló nem automatikusan, nem is mindig az alsó tagozatból felhozott indítékok alapján, hanem a későbbi tevékenység hatására válik olvasóvá. E tevékenység lehetőségét és kibontakoztatását segítheti elő a könyvtár.

V. A szakkörök és a könyvtárak kapcsolata

A szakkörök mai tevékenysége is számottevően megváltozott, hiszen tagjainak felvételekor nemcsak lehet, de kell is alkalmaznunk a tehetségértelmezés legújabb megfogalmazását. Eszerint nemcsak az a tehetséges tanuló, aki valamilyen szellemi pályára érez hivatást, hanem mindenki lehet tehetséges, ha valamely területen kiemelkedőt produkál.

Mindebből következik, hogy a különböző szakkörökben nem az átlagosztályzat, hanem az egyéni képességek, a szaktárgyban nyújtott teljesítmények játszanak fontos szerepet. Ennek ellenkezőjével is élhet a szakkörvezető tanár néhány olyan tanulóval kapcsolatban, akiknél a szakköri tevékenység a továbbjutás lehetőségeit biztosítja, vagyis bizonyos szaktárgyterápia látszik kívánatosnak.

Ebben az értelmezésben *a szakkörök kettős funkciót látnak el: döntően a tehetségkibontakoztatás sajátos műhelyeivé válnak, és alkalmat adhatnak néhány tanulónak a felzárkózásra.*

Mindkét feladatukat csakis *a korszerű iskolai könyvtárra támaszkodva érhetik el*, amelynek információs anyagával az alábbi lehetőségek érvényesíthetők:

- az általános érdeklődés felkeltése, fejlesztése, fenntartása,
- a sajátos, egyéni igények kielégítése,
- a speciális képességek — irodalmi, zenei, képzőművészeti — ápolása és aktív művelése,

- valamely területen, témában történő kutatás, kísérletezés lehetőségének biztosítása,
- tudáspótló tevékenység.

Mindezt könyvtári segítséggel sokkal oldottabban, hangulatosabban valósíthatjuk meg, mint az órákon, mivel itt nem kötnek tantervi korlátozások sem mennyiségi, sem minőségi vonatkozásban. E munkában csak az idő és a befogadóképesség szab határt. Időszerűnek látszik könyvtárosaink és szakkörvezető tanáraink figyelmét felhívni arra a tényre, hogy a szakdidaktikákban és metodikákban érvényesülő „forradalom” a szakköri munkát sem kerülheti el. A korábbi, sokszor tanárközpontú szakköri munkát — éppen a korszerű iskolai könyvtárak többféle információhordozóinak figyelembevételével — mind többször lehet és kell tanulóközpontúvá tenni. Ez utóbbi részletes kifejtése külön tanulmányt érdemelne, s itt még általánosságban sem tudunk ezzel foglalkozni.

Hogyan segíthetnek még könyvtárosaink?

Kívánatos lenne, hogy minden tanév október 1-re szakköri témabibliográfiát bocsássanak az iskola rendelkezésére, közösen a szaktanárokkal. A továbbiakban a könyvtár beszerezné, összegyűjtené a szakköri munkához elengedhetetlenül szükséges lexikonokat, szótárakat. Pl. A magyar nyelv értelmező szótára, Idegen szavak szótára, Irodalmi lexikon, Filmlexikon stb.

Az aktivitás folyamatosságának biztosítása érdekében a könyvtár pályázatot hirdethetne különböző témákban. Pl. Olvasmányaim hősei; A legkedvesebb regényalakom; Miért szép és hasznos valamely alkotás?

Természetesen a foglalkozástípusok dönthetik el, hogy milyen címen hirdetünk pályázatot minden szakkörben.

VI. Korszerű iskolai könyvtáraink eddigi eredményeinek elemzése

A megyei könyvtár az elmúlt tanév végén adekvát mérési igénnyel és statisztikai módszerrel tájékozódott 21 iskolai könyvtár tevékenységéről, helyzetéről. E felmérés során választ kaptunk bizonyos pedagógiai tényezőkre, jelenségekre is. A felmérést Godó Ferencné végezte és dolgozta fel, s közölte a Borsodi Könyvtárosban (1973. 3. szám). Elemzésünk adatait e felmérés statisztikájából vettük.

A statisztika számos összefüggéséből itt csak azokat szerepeltetjük, amelyek a könyvtárak pedagógiai mutatóit szemléltetik.

A 21 iskolában 310 órát tartottak könyvtárban. Ebből 91 magyar-, 23 történelemóra volt. A kettő együtt: 114. A 114 és a 310 arányából a magyar és történelem részesedése: 38 százalék.

Ez az arány a két szak számára — a többi tárgyak arányait figyelembe véve — igen magas, ami azt is bizonyítja, hogy más tárgyak könyvtárhasználata még nem éri el saját igényeiket és a könyvtár nyújtotta lehetőségeket az órai munkában.

Az idézett statisztika — egyéb adataival együtt — azt igazolja, hogy a könyvtárhasználat *valamennyi szaktárgyban csak a kezdeti stádiumban van, még a 38 százalékos magyar—történelem részesedés is csak az általános képhez viszonyítva eredmény, s messze elmarad mind az igényektől, mind a lehetőségektől.*

Az *elv* — a könyvtárak új pedagógiai funkciói a korszerű ismeretszerzésben — *nem eléggé ismert* sem szaktanáraink, sem könyvtárosaink körében. Ennek további népszerűsítése minden típusú felügyelet hosszú távú és mindennapi feladatának látszik.

Csak az *alsó tagozat 144 órája* mutat valamelyes megnyugtató arányt. A 144

és 310 aránya: 46 százalék. Ez már indulásnak is szép eredmény, annál is inkább, mivel ezek az órák döntő többségükben szoros kapcsolatban vannak az olvasóvá neveléssel.

Sokkal kedvezőbb kép tárul elénk, ha a könyvtárban tartott szakköri foglalkozásokat vesszük szemügyre. Ez: 623 alkalom, foglalkozás. Ha ebből a 21 iskola

átlagrészesedését vizsgáljuk, $\frac{623}{21} = 29,67$.

A számadatok szerint tehát iskolánként 29,67 alkalommal tartottak szakköri foglalkozást könyvtárban. Ha ezt összefüggésbe hozzuk a felső tagozat szaktárgyaival, akkor 2,2 szakköri foglalkozás jut tárgyanként, ami még indulásnak is kevésnek tűnik. Mivel a statisztikák mindig általánosítanak, az általános mögött olyan konkrét képet sejtünk, amely az egyik tárgyban a 2,2 foglalkozásnál sokkal nagyobb, más tárgyak kevésbé könyvtárigényű jellegüknél fogva — sokkal kisebb arányban veszik igénybe a könyvtárakat.

Az alapstatisztika adatai a szakkörök szaktárgyi bontásához nem tartalmaznak adatokat, de *ez az általános kép mégis* arról győz meg, hogy a *korszerű iskolai könyvtárak hatása*, vonzása a szakköri foglalkozások számára messze felülmúlja a tanórák részesedését.

Milyen további általánosítások levonására nyújtanak lehetőséget a fenti számok?

Csak a legfontosabbakra szeretnénk rámutatni. Bár az egyes szaktárgyak valódi, konkrét részesedési aránya hiányzik a szakköri összesítőből, az általánosból is következtethetünk az egyesre.

Egy iskolára $\frac{310}{21} = 14,76$ óra, $\frac{623}{21} = 29,67$ szakköri foglalkozás jut.

Pontosan nem tudjuk, hogy az iskolánként 14,76 szaktárgyi óra és 29,67 szakköri foglalkozás mely tárgyanként, hogyan oszlik meg — ez későbbi felméréseink tárgyát képezheti majd —, de azt már tudjuk, hogy szakköri foglalkozás — a tárgyak többségénél — nem képzelhető el a könyvtár valamilyen információhordozójának igénybevétele nélkül. Erre vallanak a fenti számok.

Ebből következik további megállapításunk is: időszerű, hogy a jövőben szakonként megfogalmazzuk az együttműködés didaktikai és módszertani kérdéseit.

Mit ajánlhatunk, hogy ez az együttműködés még hatékonyabb legyen?

— a már működő iskolai könyvtárak állományösszeállításánál és bővítésénél vegyük jobban figyelembe a különböző szakkörök könyv- és egyéb információigényeit;

— a meglévő, de nem korszerű iskolai könyvtárak — ezek száma még igen nagy — vezetői és az iskolák tanárai keressék, az elemzett könyvtárakhoz hasonlóan, az együttműködés lehetőségeit, pl. szaktárgyi szabadkölcsönzés, tanteremben elhelyezett könyvvállvány vagy polc, könyvajánló faliújság stb.

Könyvtárosaink szemléletében — minden típusú iskolai könyvtárban — nyerjen polgárjogot annak a közoktatáspolitikai igénynek a felismerése, hogy a könyvtárak, hagyományos szerepükön túl, már ma, de a jövőben egyre jobban annak az új ismeretszerzési folyamatnak letéteményesei, amelyet az önművelődési, az önálló ismeretszerzési készség kifejlesztésében fogalmaz meg a korszerű pedagógia.

Hisszük, hogy mind a szaktanárok, mind a könyvtárosok megtalálják az együttműködés lehetőségeit a felnövekvő ifjúság személyiségformálásának felelősségteljes munkájában.

RÉZMŰVES JÁNOS

*Dr. Arató Ferenc, az iskolai
könyvtárosok tanfolyamán
(Fotó: Bucsi)*

Iskolai könyvtárosok képzése

Január 3-án kezdődött az iskolai könyvtárosok alapfokú tanfolyama a megyei könyvtárban. Ez már a második olyan tanfolyam megyénkben, amelynek végén vizsgát tesznek a pedagógus könyvtárosok, s ezzel alapfokú könyvtárosi képesítést szereznek.

Első ízben az 1972—73. tanévben képeztük az iskolák könyvtárosait egyéves tanfolyamon, 33 pedagógus részvételével. A most indított tanfolyamon 60 iskolai könyvtáros vesz részt. A tanfolyam időtartama 6 hónap, a hallgatók június végén tesznek vizsgát.

Szükséges a képzés, mivel a korszerű iskolai könyvtárak száma megyénkben rohamosan nő. Ma már 65 korszerű iskolai könyvtárunk van, 43 az alsófokú, 22 a középfokú oktatási intézményekben. Az a

törekvésünk, hogy minden középfokú oktatási intézményben, minden szakosított oktatást nyújtó általános iskolában korszerű iskolai könyvtár jöjjön létre.

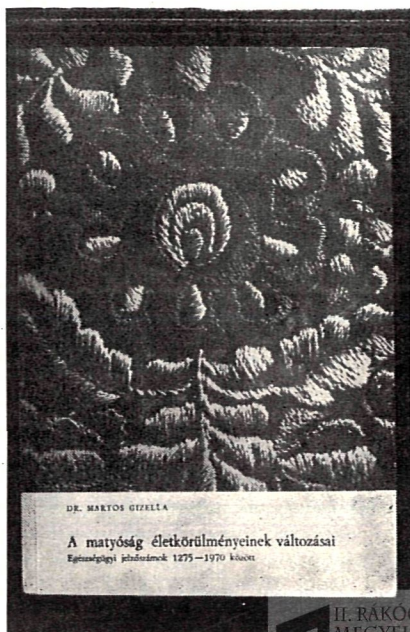
A tanfolyamon megtanulják a pedagógus könyvtárosok, hogy hogyan szervezzék, rendezzék a különböző foglalkozásokat az iskola könyvtárában, ezzel is szolgálva az olvasóvá nevelés ügyét.

A tanfolyam első előadása is ezt a célt szolgálta, amelyet dr. Arató Ferenc, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum főigazgatója tartott Az iskolai könyvtár szerepe a közoktatáspolitikai feladatok megvalósításában, a tantárgyak keretében címmel.

GODÓ FERENCNÉ

Az iskolai könyvtárosok tanfolyama (Fotó: Bucsi)

Martos Gizella:
A matyóság életkörülményeinek
változásai
Egészségügyi jelzőszámok
1275—1970 között

Egy újabb matyófüldi helyismereti kiadványt kaptunk kézhez, melyet dr. Martos Gizella publikált. „Ez a tanulmány — írja bevezetőjében a szerző — az egyetlen, amely részletes és alapos összehasonlításra képes egy népesség életmegnyilvánulásaival kapcsolatosan, mert országosan csak egyedül itt volt a múltban Mintajárás a Rockefeller Alapítvány segítségével. Az itt folyó kísérleti munkát a Népszövetség Egészségügyi Titkárságának tagja, K. Stouman felmérte: Egészségügyi

Jelzőszámok egy Magyarországi Falusi Körzet Egészségügyi Felvételében címmel... Mindezen adatokat, melyek társadalmi, gazdasági, népmozgalmi, egészségügyi jelzőszámokat foglalnak magukban, felhasználtam, illetve összehasonlítottam az 1960—70-es évek adataival...”

A három időrendi periódusra bontott tanulmány első fejezetében (1275—1945) felidézett múlt a helyi jellegeken is túlmutató gazdag tanulságokkal szolgál a summás paraszti életforma megismertetése során, különösen századunk harmincas, negyvenes éveiben.

A felszabadulásunkat követő két évtized során (1945—1960) a matyófüld életkörülményeit az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet Munkaközössége mérte fel először 1954—55 nyarán. A táplálkozásra vonatkozó vizsgálatokat tovább folytatták a hatvanas években a szerző és munkatársai, mivel a terület kiválóan alkalmas volt erre, mert itt korábbi adatok álltak rendelkezésre. A vizsgálatokat néprajzi gyűjtéssel egészítették ki, Zupkó Béla tanár, a mezőkövesdi néprajzi szakkör vezetőjének közreműködésével. A második fejezet e néhány oldalán a tájjellegű ételek és háztartási eszközök fényképeivel illusztrált leírását találjuk. A befejező részben a testméretek jellemző adatainak elemzését látjuk, amely szintén értékes adatokat nyújt a kutatóknak.

A harmadik fejezet mindössze egy évtized (1960—1970) során szerzett, de a korábbiaknál talán részletesebb, gazdagabb felméréseket és fontos szociológiai problémákat tárgyal. Itt nyílik újra lehetőség arra, hogy a felmerült kérdésekkel, így pl. az öngyilkosság aránya, endogámia, koraszülés, csecsemőhalandóság stb. — túl a község határain — aktualitásával kapcsolódják egész társadalmunk egyes, jelenleg

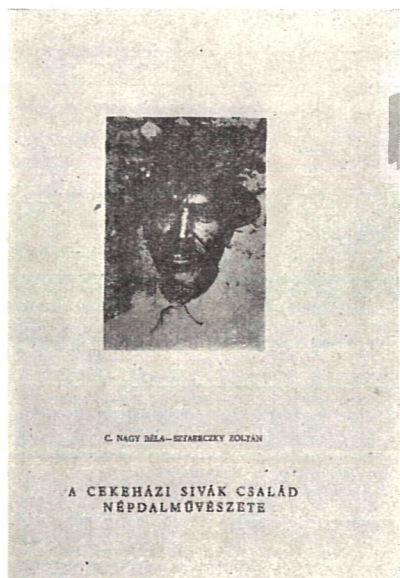
még megoldatlan kérdéseihöz. Hasonlóképpen figyelemre méltó ebben a szakaszban a mezőgazdaság átszervezése során gyakran kialakult konfliktushelyzet feltárására irányuló elemzések sora. Említésre méltó még a mezőkövesdi populáció ebben az időpontban végzett antropológiai felmérése, melyet Bodzsár Éva és dr. Eiben Ottó adjunktus végeztek el, eredményeiket összehasonlítva Bartucz 1909-es adataival. Többek között megállapították, hogy a természet növekedésében beállt változás a legszembetűnőbb, amely részben a táplálkozás átalakulásának eredménye. A felmerült sok problémát azonban csak további komplex vizsgálattal lehetséges kideríteni:

„Még ma lehetséges — summázza a tanulmány szerzője —, mivel a nagy társadalmi átalakulások következtében a matyóság, ez a rendkívül érdekes, származástaniilag még tisztázatlan eredetű népcsoport eltűnőben van.”

A kiadvány helyismereti fontosságát növeli — az itt csak vázolt tartalmi értékei mellett — a több száz forrásművet tartalmazó irodalomjegyzék, melyben a téma sajátosságainak megfelelően egészségügyi, antropológiai és szociológiai művek kerültek előtérbe.

A 130 oldal terjedelmű, kevés példányszámban publikált tanulmány a Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat gondos munkáját is dicséri.

CSÖRY LÁSZLÓNÉ

Népzenei kötet Abaújából C. Nagy Béla—Sztareczky Zoltán: A cekeházi Sivák család népdalművészete Miskolc, 1973. 246 lap

Több éves várakozás után 1973-ban jelent meg egy abaúji család, a Cekeházán élő Sivákok dalkincse. Sztareczky Zoltán — a kéked-i népdalok korábbi közreadója és a Sivák család körében végzett gyűjtőmunka elindítója — 1958-ban talált rájuk egy észak-magyarországi kutatóútja alkalmával. Dallamanyagukból népzenei családmonográfia megírását tervezte. Halála azonban megakasztotta a gyűjtőmunkát, amit néhány évvel később C. Nagy Béla folytatott és fejezett be.

A Sivák család ősi abaúji familia, apai-anyai ágon pásztorkodással, juhászattal foglalkozó elődökkel. Sivák Barnabás, a családfő a hagyományoknak megfelelően folytatta apja mesterségét. Bojtárként előbb apjával, majd idegen juhással vándorolt Sajóvezdredre, Kazincra, a gesztelyi Kakastanyára, Mezönyékre, a taktaharkányi Bazsopusztára, majd végül 1931-ben Cekeházára. Katonaidejét Hidasnémetiben és a Felvidék több városában töltötte. Dalkultúrájának ezek az állomások voltak

meghatározói. Felesége hajdúsági (nánási) származású, ami énekelt dalaiban is tükröződik. Gyermekük apró korukban inkább az anyától, később a juhnyájuk mellett bojtárokodva apjuktól tanulták dalaikat.

A szerzők feltárják a családtagok zenei műveltsége megszerzésének pontos helyét, az átadók-átvevők személyét a gyűjtött anyag nagy részénél. Adataikból is kitűnik, hogy a legjelentősebb zenei örökséggel a családfő, Sivák Barnabás rendelkezett, ami nyilvánvaló összefüggésben van foglalkozásával. A családfő tudásából (melynek elismeréseként 1961-ben elnyerte a „Népművészet Mestere” címet) táplálkozott a Sivák-gyermekek, sőt részben a feleség népdalismerete is. Fel kell viszont figyelni az átadás-átvételnek egy fordított útjára, amikor az egyik gyermek a népdal családon belüli forrása, s tőle veszik át a szülők is a „Nincsen nékem egyebem egy tanyánál” kezdetű dalt. (Sajnálatos viszont, hogy a szerzők éppen e dal esetében nem közlik az eredőhelyet a forrásként, átadóként megjelölt testvérnél.) Ez a fordított út — úgy vélem — figyelemre méltó, mert általa valószínűleg korunk egyre kitűnőbb zenei nevelése mérhető le. Kialakult a népdalkultúra terjedésének egy olyan útja, amely az ősi hagyományokat őrző parasztemberekől a zenefolkloristákon és iskolákon át vezet a gyermekekig, s bizonyos esetekben a szülőkig.

A daltanulás terén — kötetünk is ezt bizonyítja — a gyermekkoré a döntő élmény. A dalénekes egyéni hangja, énekesi sajátosságai viszont az érett felnőttkorban alakulnak ki. A variáló és díszítő hajlam pedig a koral egyútt nő.

A Sivák család énekelt témái közül kiemelkednek a betyár- és a pásztordalok, amelyek a katonadalokkal együtt elsősorban a férfiak ajkán élnek. A család nőtagjainál viszont a lírai dalok száma nagyobb. A mintegy másfél száz dallamból csupán a kisebb rész tekinthető ősi hagyatéknak, a kétharmad új típusú dal. Mindemellett a dalkincs főként a variánsokban megmutatkozó alkotó ösztönrel tűnik ki.

A szerzők a kötetben 152 dallampéldát közölnek, bemutatva közöttük a fontosabb közös dallamokat, sőt a családtagok zenei fejlődésének példáit is. Mutatók segítenek eligazodni a régi és az új stílusú dallamok, a hangsorok között, rendszerezik a népdalok formáit, szótagszámát és a kádenciákat. A könnyebb tájékozódást végezeti a dallampéldák betűrendes mutatója szolgálja.

Népdalkultúránk feltárásán, megmentésén és továbbörökítésén Bartók és Kodály óta számos kitűnő tudós és kutató szorgoskodik. E nagy munkának része a Sivák család népdalkincsét bemutató kötet is, amelyet a Herman Ottó Múzeum — több hasonló jellegű kiadvány után — jelentetett meg. A munka a Néprajzi Kiadványok című sorozat VI. tagja (szerkesztette Zádor Tibor). A xeroxeljárással történt sokszorosítást a megyei könyvtár másolóüzeme végezte. Az abaúji vidék népdalkultúrájának értékes részét tartalmazó kötetet a borsodi, abaúji és zempléni művelődési otthonokban, iskolákban, „Röpülj páva” körökben éneklő fiatalság figyelmébe ajánljuk. (A kiadvány megszerezhető a Herman Ottó Múzeumtól, Miskolc, Szabadság tér 3.)

BODÓ SÁNDOR

Az abaújszántói nagyközségi könyvtár

Könyvtári mérleg 1961—1971. A Mezőcsáti Járási Nagyközségi Könyvtár összeállítása

Járási könyvtárak ritkán vállalkoznak ilyen, hosszabb távot elemző, értékelő, összefoglaló munka elkészítésére. Aligha szükséges hangsúlyoznom, milyen gyakorlati haszon a népművelés munkásai számára, elsősorban a könyvtárosok számára, de a népművelés irányítói, a tanácsok, társadalmi és tömegszervezetek vezetői, aktívái számára is. Éppen, mert ritkán találkozunk ilyenfajta kiadvánnyal, kötelez arra, hogy észrevételeimet kritikusan fogalmazzam meg.

A kiadvány nem évkönyv, bár műfajában ehhez közelít. Nem várhatók el tehát tőle tudományos publikációk, s az azokhoz tartozó apparátus (hivatkozások, jegyzetek, utalások, források stb.). De nagyobb műgond mindenféleképpen szükséges lett volna: ismétlések elkerülése, lényegre törőbb, stílusban is kiérleltebb írások kellenek, és nem ártott volna a kiadványnak egyik-másik tanulmányában irodalomra is hivatkozni. Bár a mezőcsáti járás 10 éves tevékenységéről, eredményeiről, a nehézségekről változatos és összefüggő kép alakul ki az olvasóban, a megyei és országos adatokra való hivatkozás általában elmarad. Pedig ezeknek a bemutatása hatásosabban emelné ki a járás könyvtári eredményeit, különösen az olvasómozgalom, a könyvforgalom szempontjából. Ez az irányító apparátus értékelő munkájához, de az önértékeléshez is biztosabb támpontokat nyújtana.

Két írás különösebb figyelmet is érdemel: Bódogh Ernő szubjektív, helyenként lírai vallomása és Táboros Sándor nagyon időszerű, aktuális kérdéseket feszegető tanulmánya. Külön említést kell tenni a gondosan összeállított grafikonokról, diagramokról és képanyagokról is.

Összegezőképpen: a járási könyvtár dolgozóinak mindenképpen elismerés jár e gondos, sokoldalú, elemző, előremutató tanulmánykötet összeállításáért, melyből egy járás tízéves könyvtári tevékenységének plasztikus képe rajzolódik ki. Aktualitást ad a kiadványnak a tanácsai könyvtárak 25 éves jubileuma.

U. S.

Falvak közös kenyéren

A „Balatoni évtizedek” című könyvről

Könnyű a krónikás dolga, ha jó könyvről kell írnia. Bertha Bulcsú könyve pedig ilyen. Jó, mert első nekifutásra végigolvasható, sőt kényszerít; jó, mert izgalmas és kitűnő író írta. Nem csupán ismeri, szereti is a felfedezőt: a Balatont, a tájat, az itt élő embereket, az egész országot, a hazáját. A bőséges információtól, a könnyed, élvezhető stílustól persze még lehetne a könyv gyenge is. És, hogy mégis jó — talán a sorozat legjobbjá —, az évtizedes tapasztalatcikknek, a nagyon emberi látásmódnak, a szociográfiai hűségnek és szigorúságnak köszönhető.

A „Magyarország felfedezése” sorozat a megjelent könyvek címe alapján egy-egy táj vagy társadalmi jelenség gondoljaival, történéseivel foglalkozik. A szerzői szándék (és a megvalósulás is) azonban ennél mindig több: a tájban élő, a tájhoz kötődő emberek gondtól ráncos, vagy örömtől megszépült arcának felmutatása. Ezért a sorozat kötetei — e sorok írójának — mindig többet adtak a várakozásnál. Komló nehéz léptű bányászai, a kormos arcú olajbányászok, a gyermeket gondok között is vállaló anyák sokkal többet jelentenek, mint egy táj lakóit vagy gondolkodás képviselőit. A haza sorsát jelzik. A felfedezendőt, a nap mint nap változó, ezerarcú Magyarországot.

Bertha Bulcsú könyvében megfér egymással a legfontosabb kérdés (az idegenforgalom, a mezőgazdaság, az ipar) és a kevésbé lényeges, de színes történet Széchenyi Zsigmondról, a fiatal lányokat kedvelő, női mellekért rajongó öreg egyetemi tanárról, a tilosban halászó hűshergászokról. Mindez együtt fontossá és jellemzővé nemesedik a kötet lapjain. A szociográfusi szigorúságot ötvözi az ott eltöltött évtizedek sok-sok élményével, a meghatározó gyermekkori apró örömeivel és nehézségeivel. A könyv egészen érződik a személyes élmény forrásaiból táplálkozó ismeretanyag. Egy-egy rövid mondat pontosabban élénk löki a táj ezer szépségét, mint a legjobban sikerült fénykép vagy útleírás.

„Másnap délre megszelfűdült a viharos erejű északi szél. Felszedtem a horgonyt és továbbmentem. Este már Boglárán voltam. A víz színe még napokig zöld volt. Nem bírt megnyugodni.” E néhány mondatban benne van a személyes élmény, a Balaton, a cselekvő ember, a tájat ismerő és szerető író.

A kötet egyik legnagyobb értéke e mesélőkedvből fakadó színesség. Ezt tudta Bertha Bulcsú pontos keretek közé szorítani. Így lett a könyv egyszerre szociográfia és regény, útirajz és vallomás, jelentés és visszaemlékezés.

„Csak akkor látom a régi tájat, s akkor érzem a régi besztekeri szilvák ízét, ha behunom a szememet és összeszorítom a számat. Mégis készülődöm. Szeretnék visszatérni” — írja a könyv bevezető fejezetében. Ez hát a jellemző. A régi ízek, tájak, emberek keresése és az új felfedezése egy nagy mese ötvözetében. Ilyen vagyok, ilyenek vagyunk.

Apróbb döccenők csak akkor érződnek, ha számokkal, statisztikai adatokkal kell felfedeznie mindazt, amiről már tud. Aztán egy-két mondat után ismét rátalál igazi hangjára. Amikor a halgazdaság gazdálkodási adatait sorolja, akkor érzi igazán magáénak a problémát, ha azt kérdezheti:

— Hogyan élnek a halászok?

Ez persze apróság, ettől sehol nem akad el a mese folyása. Tovább árad, s mindig igaz, érdekes és őszinte.

A „Magyarország felfedezése” sorozat egyre jobban feltérképezi az ország egészét. Komló, Sárköz, Szeged és környéke, a Balaton, a Nyírség a sorozat lapjaira került a népesedési gondokkal, a munkások, az olajbányászok hétköznappjaival együtt. És Borsod még mindig hiányzik. Pedig Ózd vagy a pataki skóla, az új városok, Kazincbarcika, Leninváros szinte kínálja a felfedezésre indulóknak ezernyi örömet, gondját-baját. Az írástudók sem hiányoznak. Miért hát mégis, hogy nem olvashatunk róla?

A valamikori „Magyarország felfedezése” ma már történelem és irodalomtörténet. A mostani élő valóság. Hiányzik belőle a borsodi, az abaúji és a zempléni táj.

ZÓDI IMRE

Az 1973-ban alapszűk vizsgát tett községi könyvtárosok és a tanfolyam vezetői Mezőkövesden (Fotó: Slezsák)

Hírek

A könyvtár és az irodalom népszerűsítésének újszerű kezdeményezése született meg Borsodnádason. A szakszervezeti könyvtár és a Petőfi Művelődési Ház a lemezgyár több munkahelyén a pihenőidőt irodalmi műsorral teszi tartalmassá. A munkásoknak január 28-án — Győrvári János és Dariday Róbert, a Miskolci Nemzeti Színház művészei — mutattak be részleteket Karinthy és Csehov műveiből, majd olvasásról, irodalomról, színházról beszélgettek. Az előadóművészek ezután az általános iskolában, este pedig a művelődési házban tartottak irodalmi műsort.

Az *irodalmi hétfők* megrendezésére negyedévenként kerül majd sor, melynek eredményeiről, tapasztalatairól a későbbiek során részletesen beszámolunk.

*

A Bőcsi Sörgyár lakótelepén, a munkásszállóban, 2500 kötetes könyvtárat adtak át az üzem és a környék olvasóinak január 20-án. A közel 25 000 Ft-os be rendezés az SZMT Központi Könyvtárának ajándéka.

*

A Magyar Úttörők Szövetségének Országos Elnöksége november 7-én Nagy Józsefnét, a mezőcsáti járási könyvtár gyermekkönyvtárosát dícsérő oklevéllel jutalmazta a kisdobosok és úttörők körében végzett eredményes munkájáért.

*

Valóság-estet rendeztek február 1-én Mezőcsáton a társadalmi, tudományos és kulturális élet időszerű kérdéseiről. A rendezvény előadói a folyóirat főszerkesztője, Kőrösi József és Lázár István szerkesztő bizottsági tag voltak.

A politikai könyvnapok alkalmából Tiszakeszi községben 1973. december 12-én Vadász Ferenc író-újságíróval találkozott az olvasók.

*

Az encsi járási könyvtár igazgatójának Gulyás János tanárt nevezte ki a nagyközségi tanács elnöke 1973. december 16-án.

*

Mezőnagymihályon nagy sikerű irodalmi esten mutatták be műsorukat Győrvári János és Dariday Róbert, a Miskolci Nemzeti Színház művészei, *Örök csillagok* és *Hazám* címmel.

*

Kazincbarcikán, a művelődési központ és a városi könyvtár közös rendezvényén Garai Gábor Kossuth-díjas költővel találkoztak a versbarátok 1973. november 18-án.

*

A miskolci járásban az elmúlt év utolsó negyedévében a Miskolci és a Bőcsi ÁFÉSZ 5—5 ezer Ft támogatást adott a körzet könyvtárainak könyvbeszerzési keretéhez.

*

A *mezőgazdasági könyvhónap* megyei megnyitója február 1-én volt Miskolcon. Nyitó beszédet mondott Rásky István, a sajtóvamosi tsz elnöke. A színvonalas könyvkiállítással és könyvvásárral egybekötött ünnepségen dr. Turi István, a kertészeti egyetem adjunktusa tartott előadást.

A megyei könyvtár gyermekkönyvtára 1973. év folyamán 143 alkalommal tartott csoportos foglalkozást beiratkozott olvasói részére. A foglalkozásokon 6851 gyermek vett részt. Legnagyobb sikere az irodalmi vetélkedőknek és a hangosfilm-vetítéseknek volt. Tovább erősödött a gyermekkönyvtár és a környező iskolák közötti kapcsolat, melynek eredménye a *könyvtári órák* számának növekedése. Ezeken az órákon a könyvek szeretetére, a kézikönyvek használatára, valamint az iskolában tanultak elmélyítésére és kiegészítésére nevelik a tanulókat.

★

A leninvárosi Derkovits Gyula Művelődési Központ gyermekkönyvtárában 1968 óta rendszeresen tartanak gyermekfoglalkozásokat, amelyek általában tantárgyakhoz, évfordulókhoz kapcsolódva — könyvismertetések, vetélkedők, társasjátékokból állanak. Ez év januárjában *gyermekfoglalkoztatási bemutatót* tartottak a megye összes gyermekkönyvtárosainak részvételével, amely Móra Ferenc halálának 40. évfordulója jegyében folyt.

Lenin halálának 50. évfordulója alkalmából a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár előcsarnokában bélyegbemutatót rendeztek. A gyűjteményt több jubileum jegyében állították össze. Megemlékeztek a tablók Petőfi születésének 150. évfordulójáról is. A kiállítást Vargha József, a Közúti Igazgatóság vezetője nyitotta meg. A bélyegárusítással egybekötött bemutató január 31-ig volt megtekinthető.

★

1973. december 21-én *Vita a magyarság eredetéről, a honfoglalásról* címmel dr. László Gyula egyetemi tanár tartott előadást a megyei könyvtárban.

★

A tanácsi közművelődési könyvtárhálózat megalakulásának 25. évfordulója alkalmából Borsod megyében *emléksorozat* létesítenek, amely bemutatja a megye közművelődési könyvtárügyének 25 éves fejlődését.

Pályázati felhívás!

1949-ben indult meg a művelődési otthonok és a közművelődési könyvtárak hálózatának a kiépítése. A 25. évforduló alkalmából a Borsod megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa kulturális bizottsága, Miskolc megyei város Tanácsa V. B. művelődésügyi osztálya, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár és a Borsod megyei Rónai Sándor Művelődési Központ pályázatot hirdet a művelődési otthonok, illetve a könyvtárak történetének megírására.

Pályázati feltételek:

A pályamunka tartalmazza egy intézmény, vagy a község, város, járás, megye művelődési otthonainak, illetve könyvtárainak történetét, ezen belül lehetőleg foglalja magában:

- a felszabadulás előtti állapotok rövid leírását,
- az 1945 és 1949 közötti kezdeményezéseket,
- az érintett intézmények — állami vagy szakszervezeti művelődési otthonok, illetve könyvtárak — kialakulásának és fejlődésének részletes történetét,
- különös részletességgel az elsőeknek — 1948—49-ben — létrehozott művelődési otthonok és könyvtárak kialakulását és fejlődését,
- esetleg mellékletként összehasonlító táblázatokat, statisztikákat, fényképeket.

A pályamunka legkisebb terjedelme egy szerzői ív (20 gépelt oldal), legnagyobb két szerzői ív (40 gépelt oldal) lehet.

A beküldési határidő: 1974. augusztus 1.

A pályázat jelígis, a nevet és a pontos lakcímet tartalmazó, jelígével ellátott borítékot a pályázathoz csatolni kell.

A művelődési otthonok történetét feldolgozó pályamunkák két példányban az alábbi címre küldendőek be:

*Borsod megyei Rónai Sándor Művelődési Központ
3501 Miskolc, Postafiók 53.*

A könyvtárak történetét tartalmazó pályázatok ugyancsak két példányban:
*II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár
3501 Miskolc, Postafiók 176.*

Pályadíjak

A művelődési otthonok történeti megírásáért:

1 db I. díj 3000 Ft,

1 db II. díj 2000 Ft,

1 db III. díj 1000 Ft.

A könyvtárak történetének megírásáért:

1 db I. díj 3000 Ft,

1 db II. díj 2000 Ft,

1 db III. díj 1000 Ft.

A pályadíjak tartalmazzák a tanulmány felhasználásának egész vagy részbeni közlésének a jogát is. A bíráló bizottságnak joga van egyes díjak visszatartására, vagy átcsoportosítására is.

Eredményhirdetés és díjkiosztás a művelődési otthonok és könyvtárak fennállásának 25. évfordulójára rendezett megyei ünnepségen.

Tartalommutató

A Borsodi Könyvtáros 1973-as évfolyamához

1. Tanácsi könyvtárak

BÁRDOS JÓZSEFNÉ: Könyvtáraink és az általános iskolai tantervmódosítás. 1973/3. 25. p.

HUBAY LÁSZLÓ: A megyei könyvtár-hálózat húsz éve. 1973/1. 2. p.

JUHÁSZ MARGIT: Gazdasági szemmel a tanácsi könyvtárak 10 évéről. 1973/3. 15. p.

KIS JÓZSEFNÉ: Gondolatok az őszi könyvünnepekről. 1973/4. 1. p.

KIS JÓZSEFNÉ: A „Kell a jó könyv” olvasópályázat Borsod megyei visszhangja, eredményei és tanulságai. 1973/1. 34. p.

PÓCSI GUSZTÁV: A tanácsi közművelődési könyvtárak 1972. évi eredményei számokban. 1973/2. 28. p.

PÓCSI—SZABÓ—URSZJN: A tanácsi könyvtárhálózat főbb eseményei Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (1947—1972). 1973/1. 42. p.

a) Megyei könyvtár

BÁRDOS JÓZSEFNÉ: Gyermekeknek — gyermekekkel. 1973/2. 51. p.

BENKŐ CSABÁNÉ: Előkészületek a zenei tájékoztatás megteremtésére a megyei könyvtárban. 1973/2. 23. p.

HUBAY LÁSZLÓ: Szőnyi László (1924—1973). 1973/1. 1. p.

KLUGER LÁSZLÓNÉ: Képgyűjtemény a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban. 1973/1. 32. p.

KOVÁCS LÁSZLÓ: Báziskönyvtár a szlovák nemzetiségű lakosság ellátására. 1973/2. 44. p.

TÓTH GYULÁNÉ: Gyermekeknek — gyermekekkel. 1973/3. 32. p.

b) Járási és városi könyvtár

GYŐRI ERZSÉBET: Könyvtártelepítési gondok Miskolc városban. 1973/2. 19. p.

GYŐRI ERZSÉBET: Tapasztalatok az aktív természettudományos szaktájékoztatásról. 1973/4. 11. p.

MÁK MIHÁLYNÉ: Eredmények és gondok a sátoraljaújhelyi városi-járási könyvtárban. 1973/4. 5. p.

PÁLINKÁS GYÖRGYNÉ: A 8. születésnap. 1973/4. 27. p.

PÉNTEK IMRE: Meditáció — egy kiállításról. 1973/4. 30. p.

c) Községi könyvtárak

CSIKI ISTVÁN: A vattai könyvtár eredményei és gondolatai. 1973/1. 30. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: A kulturális alap felhasználása a miskolci járásban. 1973/3. 21. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Törekvések a helyes könyvtárpolitikai elvek megvalósítására a miskolci járásban. 1973/2. 33. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Ongai napok Csokonai Vitéz Mihály költő emlékére. 1973/4. 33. p.

SOTKÓ JÓZSEFNÉ: Újra napirenden a körzeti könyvtárak ügye. 1973/1. 20. p.

TÓTH LAJOS: Könyvtár a térkép szélén. 1973/4. 18. p.

TÓTH LAJOS: Olyasféle könyvtár. 1973/3. 40. p.

VARGA GÁBORNÉ: A rakacai könyvtár-avatásra. 1973/1. 9. p.

2. Szakszervezeti könyvtárak

CSERHÁTI JÁNOS: Eredmények és gondok a diósgyőri Vasas Könyvtárban. 1973/1. 25. p.

KISS GYULÁNÉ: Tisztelt szerkesztőség.
1973/4. 29. p.

3. Tudományos és szakkönyvtárak

HUNYADI JÓZSEF: A Lévay József Tudományos Könyvtár. 1973/2. 37. p.

SZENTIMREI MIHÁLY: A Sárospataki Nagykönyvtár. 1973/3. 8. p.

UHLMANN ALADÁR—KISS ÁRPÁD: Katalógushasználati szokások a miskolci NME Központi Könyvtárában. 1973/4. 13. p.

ZSÁMBOKI LÁSZLÓ—KISS ÁRPÁD: A Selmeci Műemlékkönyvtár. 1973/2. 39. p.

ZSÁMBOKI LÁSZLÓ: Negyedszázad a könyvtárügy szolgálatában. 1973/3. 1. p.

4. Iskolai könyvtárak

ANGYAL ISTVÁNNÉ: Hogyan használom fel a könyvet oktató-nevelő munkában? 1973/2. 47. p.

GODÓ FERENCNÉ: Az 1971. évtől Borsod-Abaúj-Zemplén megyében létrehozott iskolai könyvtárak statisztikai adatai. 1973/3. 27. p.

HETÉNYI GYÖRGY: Korszerű könyvtárat minden iskolának. 1973/1. 12. p.

HORPÁCSI SÁNDOR: Városszélen. 1973/3. 37. p.

KATONA REZSÓNÉ: Könyvgyűjteményből könyvtár I. 1973/4. 22. p.

KOCSIS JÁNOSNÉ: Az iskolai könyvtárak helyzete Miskolcon. 1973/1. 17. p.

KOVÁCS DEZSŐ: Térkép a könyvtárban. 1973/3. 29. p.

SERFŐZŐ JÁNOS: Járjon e tarisznya kézről kézre. 1973/3. 43. p.

ZUPKÓ BÉLA: Kalász László Mezőkövesden. 1973/4. 35. p.

5. Szemle

KATONA FERENC: A mezőkövesdi Földes Ferenc Középiskolai Kollégium jubileumi évkönyve. 1973/4. 38. p.

KLUGER LÁSZLÓNÉ: Matyóföld (1973). 1973/4. 42. p.

NÉMETH PÁL: Zsuffa Tibor: Vezető a monoki Kossuth-émlékmúzeum kiállításához. 1973/3. 53. p.

SZABÓ GYULA: Gulyás Mihály: Átváltozás. 1973/3. 46. p.

URSZIN SÁNDOR: Az encsi járás 25 éve a sajtó tükrében c. bibliográfiáról. 1973/3. 51. p.

ZÓDI IMRE: Az „Edelény múltjából” c. könyvről. 1973/3. 48. p.

6. Egyéb

GULYÁS MIHÁLY: Ünnepi könyvhét. 1973/2. 2. p.

Tájegységünk alkotói

(Baráth Lajos, Bari Károly, Bihari Sándor, Gulyás Mihály, Juhász József, Kabdebó Lóránt, Kalász László, Niklai Ádám, Papp Lajos, Serfőző Simon, B. Tóth Lajos) 1973/2. 3. p.

TÓTH LAJOS: Hideg bőrcső. 1973/1. 37. p.

Szerzői névmutató a Borsodi Könyvtáros 1973-as évfolyamához

- ANGYAL ISTVÁNNÉ II/50. p.
BÁRDOS JÓZSEFNÉ II/34. p., III/26. p.
BENKŐ CSABÁNÉ II/26. p.
CSERHÁTI JÁNOS I/29. p.
CSIKI ISTVÁN I/31. p.
GODÓ FERENCNÉ III/28. p.
GULYÁS MIHÁLY II/2., 6. p.
GYŐRI ERZSÉBET II/16., 22. p., IV/13. p.
HETÉNYI GYÖRGY I/12. p.
HORPÁCSI SÁNDOR II/10., 14. p.,
III/39. p.
HUBAY LÁSZLÓ I/1., 3. p.
HUNYADY JÓZSEF II/38. p.
JUHÁSZ MARGIT III/17. p.
KATONA FERENC IV/41. p.
KATONA REZSÓNÉ IV/26. p.
KIS JÓZSEFNÉ I/36. p., IV/4. p.
KISS ÁRPÁD II/43. p., IV/17. p.
KISS GYULÁNÉ IV/29. p.
KLUGER LÁSZLÓNÉ I/33. p., IV/43. p.
KOC SIS JÁNOSNÉ I/19. p.
KOVÁCS DEZSŐ III/31. p.
KOVÁCS LÁSZLÓ II/46. p.
MÁK MIHÁLYNÉ IV/10. p.
NÉMETH PÁL III/53., 55. p.
PÁLINKÁS GYÖRGYNÉ IV/28. p.
PÉNTÉK IMRE II/5., 7. p., IV/32. p.
PÓCSI GUSZTÁV I/46. p., II/31. p.
SERFŐZŐ JÁNOS II/36. p., III/24., 45. p.,
IV/34. p.
SOTKÓ JÓZSEFNÉ I/24. p.
SZABÓ GYULA I/46. p., III/46. p.
SZENTIMREI MIHÁLY III/14. p.
TÓTH GYULÁNÉ III/35. p.
TÓTH LAJOS I/41. p., II/4. p., III/42. p.,
IV/21. p.
UHLMANN ALADÁR IV/17. p.
URSZIN SÁNDOR I/46. p., II/3., 18. p.,
III/51. p.
VARGA GÁBORNÉ I/9. p.
ZIMONYI ZOLTÁN II/11., 13., 17. p.
ZÓDI IMRE III/50. p.
ZUPKÓ BÉLA IV/37. p.
ZSÁMBOKI LÁSZLÓ II/43. p., III/2. p.

Cikkeink szerzői

BODÓ SÁNDOR,
a Herman Ottó Múzeum munkatársa
CSÓRY LÁSZLÓNÉ,
a megyei könyvtár munkatársa
FAZEKAS ISTVÁN,
a megyei könyvtár munkatársa
GODÓ FERENCNÉ,
az iskolakönyvtárak vezető felügyelője
GYURCSÁK VERONIKA,
a sárospataki városi könyvtár igazgatója
HUBAY LÁSZLÓ,
a megyei könyvtár igazgatója
KATONA REZSŐNÉ,
a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium tanára
MAGYAR ANDRÁS,
az SZMT Központi Könyvtár igazgatója
PÓCSI GUSZTÁV,
a megyei könyvtár osztályvezetője
RÉZMŰVES JÁNOS,
megyei vezető szakfelügyelő
SERFŐZŐ JÁNOS,
a megyei könyvtár központi járásának igazgatója
SLEZSÁK IMRE,
az edelényi járási könyvtár igazgatója
B. TÓTH LAJOS
író, a megyei könyvtár munkatársa
URSZIN SÁNDOR,
a megyei könyvtár osztályvezetője
ZÓDI IMRE,
a megyei tanács könyvtárügyi főelőadója
DR. ZSIDAI JÓZSEF,
az NME Központi Könyvtárának igazgatója

FERENC
MÉGYEIS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Tartalomjegyzék

HUBAY LÁSZLÓ: Az első év, és ami utána következik — — — — —	1
MAGYAR ANDRÁS: Egy eredményes év a szakszervezeti könyvtárhálózatban	4
DR. ZSIDAI JÓZSEF: A Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárának törekvései és eredményei 1973-ban — — — — —	7
CSŐRY LÁSZLÓNÉ: Tájékoztatószolgálati tapasztalatok a megyei könyvtárban	10
PÓCSI GUSZTÁV: Az 1974. évi könyvtári munkatervek értékelése — — —	16
GYURCSÁK VERONIKA: Tanácskozás a középvárosok könyvtárügyéről — —	19
B. TÓTH LAJOS: A város koordinátái — — — — —	21
FAZEKAS ISTVÁN: Egy vizsgálat tapasztalatai — — — — —	27
SLEZSÁK IMRE: Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban — — — —	33
SERFŐZŐ JÁNOS: Könyvtári rendezvények a miskolci járásban — — —	38
KATONA REZSŐNÉ: Könyvgyűjteményből könyvtár II. — — — — —	40
RÉZMŰVES JÁNOS: Könyvtáraink a korszerű didaktikai célok szolgálatában	44
GODÓ FERENCNÉ: Iskolai könyvtárosok képzése — — — — —	51
S Z E M L E	
CSŐRY LÁSZLÓNÉ: Martos Gizella: A matyótság életkörülményeinek változásai	52
BODÓ SÁNDOR: Népzenei kötet Abaújból — — — — —	54
URSZIN SÁNDOR: Könyvtári mérleg 1961—1971. — — — — —	56
ZÓDI IMRE: Falvak közös kenyéren — — — — —	57
HÍREK — — — — —	59
TARTALOMMUTATÓ — — — — —	62

A borító hátsó oldalán a kazincbarcikai városi könyvtár

500

ESZTENDŐS A MAGYAR NYOMDÁSZAT

Az 500 éves magyar nyomdászat emlékére rendezendő ünnepségsorozat programja 1973. május 21-től 26-ig:

21-én, hétfőn du. 3 órakor a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár előadótermében. Az emlékünnepséget megnyitja Hubai László, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója. „Mai magyar könyvművészet” címmel Szűcs Tibor Munkácsy-díjus könyvművész, a Helikon Könyvtárhoz művészeti vezetőjének előadása. Az előadás után megtekinthető a Helikon Könyvtárhoz legújabb kiadványaiból készült kiállítás.

22-én, kedden du. 4 órakor Sárospatakon Comenius sárospataki nyomdája címmel Tótközi Béla tudományos kutató előadása. Utána „Comenius Sárospatakon nyomtatott könyvei” című kiállítás megtekintése a régi, orosházi kerületi múzeumban.

23-án, szerdán du. 10 órakor a Borsodi Nyomdászati Könyvtárak Üzemeltetőitársaság Találkozója du. 10 órakor a Sajóházi bajnaktánál.

Du. 3 órakor a Sajóházi tanácstermében (Bajcsy-Zsifj utca 15. sz. III. em.). A miskolci nyomdászat történetét címmel Kondrány József ny. múzeumigazgató tart előadást.

Du. 3 órakor a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban a Könyvtárak Klubjának alakuló ülése. Könyvminősítéskor története és gyűjtése címmel Janka Gyula, az Egyetemi Nyomda igazgatójának előadása.

24-én, csütörtökön du. fél 3 órakor a Sajóházi tanács-termében. A könyvkötészet gépesítése címmel Jánai István, az Állami Nyomda főmérnöke tart előadást.

25-én, pénteken du. 3 órakor a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár előadótermében A magyar könyvnyomtatás kezdetei címmel Fülöp Géza egyetemi adjunktus tart előadást.

Este 6 órakor, a Megyei „Rónai Sándor” Művelődési Központ (II. emelet 37.) tanácskaszábjában A magyarországi könyvnyomtatás központi problémái címmel Fülöp Géza egyetemi adjunktus előadása.

26-án, szombaton a Diósgyőri Papnyáron könyvtárak papnyári találkozója.

Dátelőlét 10 órakor a Csanyikbányán május 30-án 500 éves magyar nyomdászat emlékére.

Az ünnepségsorozat rendező szervei: A II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, az SZMT Központi Könyvtára, a Papírs- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Borsod megyei csoportja, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat

NYOMDÁSZCIMER A KEZDETI IDŐBŐL

Novak László: A legmagasztosabb rendeltetésű iparok és művészetek népes családja a nyomdászat, amelynek neve majdnem egyértékű már a kultúréval. A nyomdász elődjét, a könyvmásolót erősen támogatott az egyházi meg a világi hatalmasok. Mert a másoló, ártalmatlan, sőt hasznos is volt az ő szempontjukból. Művei mind a forma, mind pedig a tartalom tekintetében kizáróan arisztokratikus produktumok voltak. A demokratikus könyvnyomtatás művészei és hősei már csak elvétve részesültek a hatalmasok támogatásában, a szerint, amint technikai és művészeti tudásukat hajlandók voltak-e a világ urai zsoldjába állítani vagy sem. A vértanú nyomdászoknak egész sorát jegyezte fel majd mindenik nemzeti történelme;

HER KOZİ BENÇ
MİYİNİ AÇIN
KÖNYÜVİTAR
MİSKOİC